

ŠKOLSKI PROGRAM

2023/2027

OŠ „Doža Đerđ“

Gunaroš

15.9.2023.

Del.br: 6-6-12/23

Sadržaj

1.	UVOD.....	3
1.1	Polazne osnove rada.....	4
1.2	Svrha, ciljevi i zadaci školskog programa.....	5
1.3	Struktura školskog programa	6
1.4	Jezik na kome se nastava ostvaruje	6
2	Nastavni planovi	7
2.1	Plan nastave i učenja za prvi ciklus osnovnog obrazovanja i vaspitanja	8
2.2	Plan nastave i učenja za drugi ciklus osnovnog obrazovanja i vaspitanja.....	10
3	Individualni obrazovni planovi	13
4	Način ostvarivanja programa	13
5	Praćenje napredovanja i ocenjivanje učenika.....	16
6	Programi koje realizuje škola.....	18
6.1	Program dopunske i dodatne nastave	18
6.2	Program kulturnih aktivnosti škole	19
6.3	Program školskog sporta i sportskih aktivnosti.....	22
6.4	PROGRAM - POKRENIMO NAŠU DECU	24
6.5	PROGRAM ZAŠTITE OD NASILJA, ZLOSTAVLJANJA I ZANEMARIVANJA	26
6.6	PROGRAM PREVENCIJE MALOLETNIČKE DELIKVENCije	50
6.7	PROGRAM - OSNOVI BEZBEDNOSTI DECE.....	51
6.8	PROGRAM PREVENCIJE TRGOVINE LJUDIMA.....	52
6.9	PROGRAM SLOBODNIH AKTIVNOSTI.....	56
6.10	PROGRAM PROFESIONALNE ORIJENTACIJE	58
6.11	PROGRAM ZDRAVSTVENE ZAŠTITE	60
6.12	PROGRAM SOCIJALNE ZAŠTITE	62
6.13	PROGRAM ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE.....	64
6.14	PROGRAM SARADNJE SA LOKALNOM SAMOUPRAVOM	65
6.15	PROGRAM SARADNJE SA PORODICOM	66
6.16	PROGRAM PRILAGOĐAVANJA NA ŠKOLSKU SREDINU.....	68
6.17	PROGRAM UVOĐENJA PRIPRAVNIKA U POSAO.....	70
6.18	PROGRAM IZLETA, EKSKURZIJA I NASTAVE U PRIRODI.....	71
6.19	PROGRAM RADA ŠKOLSKE BIBLIOTEKE.....	73

6.20	PROGRAM BEZBEDNOSTI I ZDRAVLJA NA RADU.....	74
7	Praćenje i evaluacija Školskog programa	76
8	PRILOG	0

1. UVOD

Na osnovu člana 119. stav 1 tačka 2), a u vezi sa članom 61. Zakona o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja ("Sl. glasnik RS", br. 88/2017, 27/2018, 10/2019, 6/2020, 129/2021), člana 27. Zakona o osnovnom obrazovanju i vaspitanju ("Sl. glasnik RS", br. 55/2013, 101/2017, 27/2018, 10/2019, 129/2021) i člana 47. stav 1. tačka 2) Statuta Osnovne škole „Doža Đerđ“, Gunaroš del. broj 25-14-2/22 od 28.11.2022. godine, Školski odbor na sednici održanoj dana 15.09.2023. godine, donosi Školski program za period od 2023-2027. godine.

Školski program osnovnog obrazovanja i vaspitanja OŠ „Doža Đerđ“- Gunaroš, donosi organ upravljanja, u skladu sa nastavnim planovima i programima. Školskim programom obezbeđuje se ostvarivanje nastavnih planova i programa i potreba učenika i roditelja, škole i jedinice lokalne samouprave.

Školski program izrađuje se u skladu sa Nacionalnim okvirom obrazovanja i vaspitanja i sadrži:

- 1) ciljeve školskog programa;
- 2) plan nastave i učenja osnovnog obrazovanja i vaspitanja;
- 3) programe obaveznih predmeta po razredima, sa načinima i postupcima za njihovo ostvarivanje;
- 4) izborne programe po razredima, sa načinima i postupcima za njihovo ostvarivanje;
- 5) programe aktivnosti po razredima, sa načinima i postupcima za njihovo ostvarivanje;
- 6) program dopunske i dodatne nastave;
- 7) program kulturnih aktivnosti škole;
- 8) program školskog sporta i sportsko-rekreativnih aktivnosti;
- 9) program zaštite od nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja, program sprečavanja diskriminacije i programi prevencije drugih oblika rizičnog ponašanja;
- 10) program vannastavnih aktivnosti učenika;

- 11) program profesionalne orijentacije;
- 12) program zdravstvene zaštite;
- 13) program socijalne zaštite;
- 14) program zaštite životne sredine;
- 15) program saradnje sa lokalnom samoupravom;
- 16) program saradnje sa porodicom;
- 17) program izleta, ekskurzija i nastave u prirodi;
- 18) program rada školske biblioteke;
- 19) način ostvarivanja drugih oblasti razvojnog plana škole koji utiču na obrazovno-vaspitni rad.

1.1 Polazne osnove rada

- Zakoni i pravilnici
- Statut OŠ „ Doža Đerđ“ Gunaroš
- Školski razvojni plan OŠ „ Doža Đerđ“ Gunaroš
- Uslovi rada u školi
- Obrazovne potrebe učenika, roditelja i nastavnika
- Potrebe lokalne zajednice

1.2 Svrha, ciljevi i zadaci školskog programa

Svrha ovog školskog programa je omogućavanje kvalitetnog obrazovanja i vaspitanja, kao i sticanja potrebnih znanja, veština, stavova, navika i formiranje sistema vrednosti učenika koji obezbeđuje uspešno snalaženje u životu, uz poštovanje njihovih interesovanja, potreba i interesa, a sve u skladu sa obrazovnim standardima.

Ciljevi i zadaci programa odnose se na:

- razvoj intelektualnih kapaciteta i znanja dece,
- podsticanje i razvoj fizičkih i zdravstvenih sposobnosti,
- osposobljavanje za dalje obrazovanje i samostalno učenje
- razvoj sistema vrednosti koji se zasniva na opštim socijalnim i moralnim načelima demokratskog, humanog i tolerantnog društva,
- razvijanje i negovanje drugarstva, poštovanja ljudskih prava i podsticanje individualne odgovornosti

Cilj školskog programa jeste da omogući učiteljima, nastavnicima i profesorima, bazične profesionalne oslonce u planiranju, realizaciji i evaluaciji celokupnog školskog života od prvog do osmog razreda obaveznog obrazovanja kako bi na najoptimalniji način kroz proces nastave ostvarili opšte i posebne obrazovne standarde.

Polazeći od člana 76. Zakona o osnovnom obrazovanju Školski program je utemeljen na načelima :

- društvena i obrazovno – vaspitna funkcija osnovne škole, karakteristike osnovne škole, struktura obrazovno – vaspitne delatnosti.
- tendencija osavremenjivanja nastave i posebni oblici izvođenja programa obrazovanja i vaspitanja.
- usmerenost na procese i ishode učenja;
- zasnovanost na standardima, uz sistematsko praćenje i procenjivanje kvaliteta programa;
- uvažavanje uzrasnih karakteristika u procesu sticanja znanja i veština, formiranja stavova i usvajanja vrednosti kod učenika;
- horizontalna i vertikalna povezanost u okviru predmeta i između različitih nastavnih predmeta;

- poštovanje individualnih razlika među učenicima u pogledu načina učenja i brzine napredovanja, kao i mogućnosti ličnog izbora u slobodnim aktivnostima
- zasnovanost na participativnim, kooperativnim, aktivnim i iskustvenim metodama nastave i učenja;
- uvažavanja iskustva, učenja i znanja koja učenici stiču van škole i njihovo povezivanje sa sadržajima nastave;
- razvijanje pozitivnog odnosa učenika prema školi i učenju, kao i podsticanja učenikovog interesovanja za učenje i obrazovanje u toku celog života
- korišćenje pozitivne povratne informacije, pohvale i nagrade kao sredstva za motivisanje učenika;
- uvažavanje uzrasnih karakteristika u procesu psihofizičkog razvoja obezbeđivanjem uslova za život i rad u školi

1.3 *Struktura školskog programa*

Školski program se sastoji od opšteg i posebnog dela. Opšti deo školskog programa za prvi i drugi ciklus osnovnog obrazovanja i vaspitanja predstavlja osnovu za izradu posebnih delova školskog programa. Posebni delovi školskog programa sastoje se od obaveznog i izbornog dela.

Školski program dalje sadrži:

- 1) ciljeve školskog programa
- 2) naziv, vrstu, trajanje svih programa obrazovanja i vaspitanja koje škola ostvaruje
- 3) jezik na kome se ostvaruje program
- 4) način ostvarivanja školskog programa
- 5) način prilagođavanja školskog programa prema nivou obrazovanja i vaspitanja
- 6) druga pitanja od značaja za školski program

1.4 *Jezik na kome se nastava ostvaruje*

Nastava se izvodi na mađarskom jeziku

2 Nastavni planovi

Nastavni planovi se nalaze u elektronskom formatu kao dodatak ovom dokumentu zbog obilnosti sadržaja, u posebnom folderu za prvi ciklus školovanja, odnosno po folderima su predmeti prirodnih nauka, društvenih nauka, predmeti koji zahtevaju posebne sposobnosti, izborni predmeti. Nalaze se na podeljenom drive-u preko školskog G-Suita.

PLAN NASTAVE I UČENJA OBAVEZNIH PREDMETA PO RAZREDIMA OSNOVNOG OBRAZOVANJA I VASPITANJA

Pravilnici, zakoni i slobodne nastavne aktivnosti / SNA se nalaze na kraju ovog dokumenta pod naslovom PRILOG

2.1 Plan nastave i učenja za prvi ciklus osnovnog obrazovanja i vaspitanja

Ред. број	А. ОБАВЕЗНИ ПРЕДМЕТИ	ПРВИ РАЗРЕД		ДРУГИ РАЗРЕД		ТРЕЋИ РАЗРЕД		ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
1.	Српски језик / Мађарски језик ¹	5	180	5	180	5	180	5	180
2.	Српски језик као нематерњи ²	2	72	2	72	3	108	3	108
3.	Страни језик	2	72	2	72	2	72	2	72
4.	Математика	5	180	5	180	5	180	5	180
5.	Свет око нас	2	72	2	72	-	-	-	-
6.	Природа и друштво	-	-	-	-	2	72	2	72
7.	Ликовна култура	1	36	2	72	2	72	2	72
8.	Музичка култура	1	36	1	36	1	36	1	36
9.	Физичко и здравствено васпитање	3	108	3	108	3	108	3	108
10.	Дигитални свет	1	36	1	36	1	36	1	36
УКУПНО: А		20- 22*	720- 792*	21- 23*	756- 828*	21- 24*	756- 864*	21- 24*	756- 864*
Ред. број	Б. ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ								
1.	Верска настава/Грађанско васпитање ³	1	36	1	36	1	36	1	36
2.	Матерњи језик/говор са елементима националне културе ⁴	2	72	2	72	2	72	2	72
УКУПНО: Б		1-3*	36- 108*	1-3*	36- 108*	1-3*	36- 108*	1-3*	36- 108*
УКУПНО: А + Б		21- 23*	756- 828*	22- 24*	792- 864*	22- 25*	792- 900*	22- 25*	792- 900*

Oblici obrazovno-vaspitnog rada kojima se ostvaruju obavezni predmeti i izborni programi

Ред. број	ОБЛИК ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ПРВИ РАЗРЕД		ДРУГИ РАЗРЕД		ТРЕЋИ РАЗРЕД		ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
1.	Редовна настава	21-	756-	22-	792-	22-	792-	22-	792-
		23*	828*	24*	864*	25*	900*	25*	900*
2.	Допунска настава	1	36	1	36	1	36	1	36
3.	Додатна настава					1	36	1	36
4.	Настава у природи**	7-10 дана годишње		7-10 дана годишње		7-10 дана годишње		7-10 дана годишње	

Ред. број	ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ПРВИ РАЗРЕД		ДРУГИ РАЗРЕД		ТРЕЋИ РАЗРЕД		ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
1.	Час одељенског старешине	1	36	1	36	1	36	1	36
2.	Ваннаставне активности ⁵	1-2	36-72	1-2	36-72	1-2	36-72	1-2	36-72
3.	Екскурзија	1-3 дана годишње		1-3 дана годишње		1-3 дана годишње		1-3 дана годишње	

1 Naziv jezika nacionalne manjine u školama u kojima se nastava održava na maternjem jeziku nacionalne manjine.

2 Realizuje se u školama u kojima se nastava održava na maternjem jeziku nacionalne manjine.

3 Učenik bira jedan od ponuđenih izbornih programa.

4 Učenik pripadnik nacionalne manjine koji sluša nastavu na srpskom jeziku može da izabere ovaj program ali nije u obavezi.

5 Projektna nastava je obavezna za sve učenike.

6 Škola realizuje vannastavne aktivnosti u oblasti nauke, tehnike, kulture, umetnosti, medija i sporta.

* Broj časova za učenike pripadnike nacionalnih manjina

** Nastava u prirodi organizuje se u skladu sa odgovarajućim pravilnikom.

2.2 Plan nastave i učenja za drugi ciklus osnovnog obrazovanja i vaspitanja

Р.Б.	А. Обавезни предмети	Пети разред		Шести разред		Седми разред		Осми разред	
		нед	год	нед	год	нед	год	нед	год
1.	Српски језик	5	180	4	144	4	144	4	136
2	Мађарски језик	5	180	4	144	4	144	4	136
3	Српски као немат. јез.	2	72	2	72	2	72	2	72
4	Енглески језик	2	72	2	72	2	72	2	68
5	Ликовна култура	2	72	1	36	1	36	1	34
6	Музичка култура	2	72	1	36	1	36	1	34
7	Историја	1	36	2	72	2	72	2	68
8	Географија	1	36	2	72	2	72	2	68
9	Физика	-	-	2	72	2	72	2	68
10	Математика	4	144	4	144	4	144	4	136
11	Биологија	2	72	2	72	2	72	2	68
12	Хемија	-	-	-	-	2	72	2	68
13	Техничко и информатичко образовање	2	72	2	72	2	72	2	68
14	Физичко и здравствено васпитање	2	72	2	72	2	72	2	72
15	Информатика и рачунарство	1	36	1	36	1	36	1	34
УКУПНО А:		24	828	24	864	26	936	26	884

Изборни наставни предмети, недељни и годишњи фонд часова

РБ	Б. обавезни изборни наставни предмети	Пети разред		Шести разред		Седми разред		Осми разред	
		нед	год	нед	год	нед	год	нед	год
1.	Верска настава /Грађанско васпитање	1	36	1	36	1	36	1	34
2.	Немачки језик	2	72	2	72	2	72	2	68
3.	Обавезне физичке активности	1	36	1	36	1	36	1	34
УКУПНО: Б		4	144	4	144	4	144	4	136
УКУПНО А+Б									
РБ.	В. Изборни наставни предмети								
	Чувари природе	1	36	1	36	1	36	1	34
УКУПНО: В		2	72	2	72	2	72	2	68
УКУПНО: А+Б+В									

Učenicima petih razreda iz grupe B ponuđen je Nemački jezik, verska nastava i građansko vaspitanje, a kao obavezne fizičke aktivnosti: košarka, fudbal i odbojka. Od izbornih nastavnih predmeta sa liste V ponuđeni su: čuvari prirode.

Р.Б.	Облик образовно-вапитног рада	пети разред		шести разред		седми разред		осми разред	
		нед	год	нед	год	нед	год	нед	год
1.	Допунска настава	1	36	1	36	1	36	1	34
2.	Додатни рад	1	36	1	36	1	36	1	34

Р.Б.	Остали облици ОВ рада	пети разред		шести разред		седми разред		осми разред	
		нед	год	нед	год	нед	год	нед	год
1.	Обавезне ваннаставне активности								
	Час одељенског старешине	1	36	1	36	1	36	1	34
2.	Слободне активности								

Друштвене, техничке, хуманитарне, спортске и културне активности	1-2	36-72	1-2	36-72	1-2	36-72		
Екскурзија	До 2 дана годишње		До 2 дана годишње		До 2 дана годишње		До 3 дана годишње	

1 Naziv jezika nacionalne manjine u školama u kojima se nastava održava na maternjem jeziku nacionalne manjine.

2 Realizuje se u školama u kojima se nastava održava na maternjem jeziku nacionalne manjine.

3 Obavezne fizičke aktivnosti realizuju se u okviru predmeta Fizičko i zdravstveno vaspitanje.

4 Učenik bira jedan od ponuđenih izbornih nastavnih predmeta.

5 Učenik bira strani jezik sa liste stranih jezika koju nudi škola u skladu sa svojim kadrovskim mogućnostima i izučava ga do kraja drugog ciklusa

Učenik pripadnik nacionalne manjine koji sluša nastavu na srpskom jeziku može da izabere ovaj

3 Individualni obrazovni planovi

Individualni obrazovni planovi svih učenika koji se obrazuju po individualnom obrazovnom planu čine prilog školskog programa, nalaze se u dokumentaciji stručne službe.

4 Način ostvarivanja programa

Školski program se ostvaruje kroz redovnu i izbornu nastavu, dodatni i dopunski rad, kao i kroz slobodne aktivnosti učenika. Sadržaji svih nastavnih predmeta i područja koji se u školi uče se međusobno povezuju i prožimaju u meri u kojoj to može da se uradi. Ciljevi i programski zadaci su jasno i precizno određeni po razredima i doprinose efikasnijoj realizaciji nastavnih sadržaja.

Za ostvarivanje ciljeva školskog programa značajno je efikasno planiranje na godišnjem i mesečnom nivou, kao i svakodnevna priprema nastavnika za rad. Na časovima se koriste najrazličitiji aktivni pristupi rada sa učenicima kako bi maksimalno doprineli razvoju svakog pojedinca.

Načini ostvarivanja školskog programa oslanjaju se na:

- Uzasne karakteristike i mogućnosti učenika;
- Potrebe i interesovanja učenika;
- Uslove za realizaciju nastave i vannastavnih aktivnosti;
- Raspoloživa nastavna sredstva;
- svemu ostalom što je bitno za obrazovni proces.

Godišnjim planom rada škole utvrdiće se vreme, mesto, način, nosioci ostvarivanja školskog programa i druga pitanja od značaja za ostvarivanje školskog programa. Sastavni deo Godišnjeg plana rada čine godišnji planovi nastavnika koji u postupku načina ostvarivanja školskog programa planiraju i razrađuju nastavne teme, ishode, broj časova po nastavnoj temi, obrazovne standarde i načine provere ostvarenosti obrazovnih standarda.

Opšti standardi postignuća su doneti za kraj prvog i drugog ciklusa, što znači da njihovu primenu planira svaki nastavnik, za svaki razred. Za predmete koji nemaju sačinjene standarde nastavnici planiraju da učenici steknu određena znanja, veštine, umenja i navike u skladu sa programskim zadacima i ciljevima. Plan ostvarivanja standarda se zasniva na utvrđenim nivoima postignuća učenika, tako da nastavnici u skladu sa tim planiraju primenu inicijalnih i kriterijumskih testova. Na osnovu tih podataka će vršiti mesečna planiranja i ostvarivati standarde.

Tabelarni prikaz aktivnosti za ostvarivanje obrazovnih standarda:

KO	ŠTA	KAD	KAKO
Stručni aktiv(veće)	Pravljenje inicijalnih testova	Druga polovina avgusta	Sastanci stručnih aktiva
Predmetni nastavnici	Primena inicijalnog testa	Prva polovina septembra	Pismeno
Predmetni nastavnici, stručni saradnici	Analiza rezultata	Sredina septembra	Izlaganje, prezentacija, diskusija
Predmetni nastavnici	Planiranje ostvarivanja obrazovnih standarda na osnovu rezultata IT	Septembar, oktobar, novembar	Pisanje mesečnih i dnevnih priprema
Predmetni nastavnici	Primena testa za proveru ostvarenosti planiranih standarda	Prva polovina decembra	Pismeno ili usmeno
Predmetni nastavnici, stručni saradnici, direktor	Analiza rezultata	Druga polovina decembra	Izlaganje, prezentacija, diskusija
Predmetni nastavnici	Planiranje ostvarivanja standarda na osnovu rezultata kriterijumskog testa	Januar	Pisanje mesečnih i dnevnih priprema
Predmetni nastavnici	Primena testa za proveru ostvarenosti planiranih standarda	Prva polovina marta	Pismeno ili usmeno
Predmetni nastavnici, stručni saradnici	Analiza rezultata	Sredina marta	Izlaganje, prezentacija, diskusija

Predmetni nastavnici	Planiranje ostvarivanja standarda na osnovu rezultata kriterijumskog testa	Kraj marta	Pisanje mesečnih i dnevnih priprema
Stručni aktiv (veće)	Pravljenje testova za proveru ostvarenosti planiranih standarda za celu školsku godinu	April mesec	Sastanci stručnici, aktivni
Predmetni nastavnici	Primena testa za proveru ostvarenosti planiranih standarda	Prva polovina maja za učenike osmih razreda i druga polovina maja za ostale učenike	Pismeno
Predmetni nastavnici, stručni saradnici, direktor	Analiza rezultata	Jun	Izlaganje, prezentacija, diskusija

5 Praćenje napredovanja i ocenjivanje učenika

Praćenje učenika podrazumeva:

- testiranje i procenjivanje kognitivne, socijalne, emocionalne i zrelosti učenika kako bi se osigurali optimalni uslovi za ispoljavanje i razvijanje svih potencijala i pružila odgovarajuća pomoć ukoliko za to postoji potreba;
- praćenje postignuća učenika tokom školske godine.

Nastavnik u postupku praćenja učenika prikuplja i beleži podatke o postignućima učenika, procesu učenja, napredovanju i razvoju učenika tokom godine u propisanoj evidenciji i svojoj pedagoškoj dokumentaciji. Za praćenje napredovanja učenika koriste se samostalni radovi učenika koji se čuvaju u formi portfolija.

Pod pedagoškom dokumentacijom smatra se pisana dokumentacija nastavnika koja sadrži: lične podatke o učeniku i njegovim individualnim svojstvima koja su od značaja za postignuće, podatke o

proveri postignuća, angažovanju učenika i napredovanju, datim preporukama, ponašanju učenika i druge podatke od značaja za rad sa učenikom i njegovo napredovanje.

Škola predviđa eksterno i interno praćenje postignuća učenika. Cilj praćenja je individualizacija nastavnog procesa u celini. Eksternim sistemom se vrši provera postignuća učenika dva puta u toku osnovnoškolskog obrazovanja, na kraju četvrtog i osmog razreda. Interna provere napredovanja učenika od strane škole vrše se od drugog razreda u okviru inicijalnog i kriterijumskog testa. Inicijalnim testom na početku školske godine nastavnici procenjuje predhodna postignuća učenika u okviru predmeta ili teme, koja su od značaja za predmet, a u funkciji planiranja rada nastavnika.

Kriterijumskim testom nastavnici dobijaju informacije o postignuću i napredovanju učenika, što omogućava individualizovan pristup u daljem radu.

Roditelji su takođe u mogućnosti da prate napredovanje svoje dece tokom školske godine i putem pisanih izveštaja, koje dobijaju na kraju svakog tromesečja, na polugodištu i na kraju godine.

Ocenjivanje je sastavni deo procesa nastave i učenja kojim se obezbeđuje stalno praćenje ostvarivanja propisanih ciljeva, ishoda i standarda postignuća učenika u toku savladavanja školskog programa. Tokom ocenjivanja učenika koristiće se Pravilnik o ocenjivanju učenika osnovne škole. U prvom razredu ocenjivanje je opisno, a od drugog do osmog razreda primenjuje se brojčano ocenjivanje. Praćenje razvoja, napredovanja i ostvarenosti postignuća učenika u toku školske godine obavlja se formativnim i sumativnim ocenjivanjem.

Od školske 2018/19 godine naša škola koristi elektronski dnevnik.

Formativno ocenjivanje - jeste redovno proveravanje postignuća učenika, sadrži povratnu informaciju i preporuke za dalje napredovanje - ocena je opisna i brojčana. Provera ostvarenosti obrazovnih postignuća (usmena, kratka pismena) se ne najavljuje i može da se organizuje i na časovima obrade i uvežbavanja i evidentira se u pedagoškoj dokumentaciji nastavnika (dosije učenika).

Sumativno ocenjivanje - jeste vrednovanje postignuća na kraju programske celine (teme) ili za klasifikacioni period iz predmeta i vladanja- ocena je brojčana i unosi se u dnevnik obrazovno-vaspitnog rada. Provera ostvarenosti obrazovnih postignuća (usmena, pismena) na kraju programske celine se planira, a vrednovanje, odnosno ocenjivanje najavljuje.

6 Programi koje realizuje škola

6.1 Program dopunske i dodatne nastave

Dopunska nastava

Cilj dopunske nastave je prilagođavanje (individualizacija) nastavnih sadržaja određenog predmeta učenicima koji iz bilo kog razloga imaju teškoća u savladavanju programa kako bi im se omogućilo usvajanje programa i razvoj njihovih sposobnosti.

Specifični cilj dopunske nastave:

- Usvajanje nastavnih sadržaja koje učenici nisu usvojili tokom redovne nastave;
- Usvajanje nastavnih sadržaja predviđenih nastavnim planom i programom na osnovnom nivou;
- Uvežbavanje i ponavljanje stečenih znanja i veština i davanje uputstva za savladavanje poteškoća u učenju;
- Pružanje individualne pomoći učenicima u učenju i boljem razumevanju nastavnih sadržaja;
- Pomoć učenicima koji rade po prilagođenom;
- Pružanje pomoći učenicima koji zbog bolesti, slabog predznanja ili iz bilo kog drugog razloga nisu usvojili određeni nastavni sadržaj;
- Razvijanje samopouzdanja, navike redovnog i konstantnog učenja, kao i jačanje motivacije kod učenika.

Način ostvarivanja programa:

Dopunska nastava je organizovana za učenike koji imaju teškoće u savladavanju programa nastave. Organizuje se prema potrebi, a koliko će trajati i koji će učenici biti uključeni varira tokom godine. Učenik može biti uključen u dopunsku nastavu jednokratno, kroz duži vremenski period ili povremeno.

Učenicima koji iz bilo kojih razloga zaostaju za svojim vršnjacima treba pomoći da usvoje nastavno gradivo i u potpunosti razviju svoje sposobnosti. Uzroci učenikovih teškoća u savladavanju programa

najčešće potiču iz porodičnih, socijalnih, zdravstvenih, psiholoških i drugih razloga (povremeno izostajanje s nastave zbog bolesti ili drugih razloga).

Kao sadržaj rada dopunske nastave nastavnik će odabrati one sadržaje iz nastavnog programa koje pojedini učenici nisu usvojili u redovnoj nastavi. Rešavajući te zadatke, učenici će popuniti praznine u svom znanju, što će im omogućiti dalje redovno praćenje nastave određenog predmeta. Učenici koji imaju teškoća u svladavanju programa uključuju se u dopunsku nastavu na određeno vreme, dok im je takav oblik rada potreban.

Za vreme zimskog raspusta će se organizovati časovi dopunske i dodatne nastave .

Pripremni obrazovno-vaspitni rad

Tokom cele školske godine se održava pripremna nastava za učenike 8. razreda koji će polagati malu maturu. Škola takođe u junu i avgustu mesecu godine će organizovati pripreme časove za polaganje popravnog ispita sa 10 časova po predmetu. U Godišnjem planu rada škole postoji detaljan operativni plan.

6.2 Program kulturnih aktivnosti škole

Cilj

- osposobljavanje učenika da koriste sve vrednosti koje im pruža sredina za njihov svestrani razvoj i bogatiji lični život u slobodnom vremenu kao i prezentiranje onih rezultata kojim škola bogati kulturni i društveni život sredine (radne akcije, proslave, jubileji, manifestacije, društveno-koristan rad);
- afirmisanje škola kao kulturnih centara u mestu i stvaranje pedagoških i društvenih uslova za realizaciju cilja i zadataka vaspitanja i obrazovanja u školi i bogaćenju kulturnog života sredine.

Specifični cilj škole je u ostvarivanju kulturnih i društvenih aktivnosti su da:

- uspostavi i organizuje saradnju sa porodicom i svim članovima društvene sredine radi jedinstvenog delovanja na vaspitanje i razvoj dece i omladine;
- predlaže i unapređuje programe kulturnih i društvenih aktivnosti i metode povezivanja škole i društvene sredine;
- omogući uticaj društvene sredine (učesnici kulturnih i drugih institucija na ostvarivanju programa obrazovno-vaspitanog rada);
- stalno doprinosi podizanju i razvijanju kulture rada i življenja u društvenoj sredini;

- obezbedi učešće učenika, nastavnika i škole kao celine u kulturnom i društvenom životu sredine;
- poštuje i prati afinitete učenika, njihova interesovanja, sklonosti, talente, ambicije sa ciljem da se pospeše kreativnost, inventivnost, maštovitost, zajedništvo i kolektivni duh, angažovanost prema društvenoj i socijalnoj stvarnosti, svest o sopstvenim vrednostima i njihovoj nadgradnji, ljudske vrline i kvaliteti.

Sadržaj rada

Korišćenje uslova koje pruža društvena sredina:

- organizovanje korišćenja programa biblioteka, pozorišta, muzeja, domova kulture, omladinskih domova, radničkih i narodnih univerziteta, rekreativnih i sportskih centara; organizovano korišćenje programa naučnih tribina, javnih predavanja, stručnih rasprava, tematskih ciklusa na fakultetima i drugim školama i dr.; angažovanje istaknutih naučnih, kulturnih, javnih radnika za razgovor sa učenicima po želji i programima učeničkih organizacija i klubova; organizovanje seminara, kurseva, tečajeva u kabinetima i laboratorijama škole, organizovanje međuškolskih takmičenja i smotri iz raznih naučnih i stručnih oblasti; organizovanje izleta i ekskurzija i drugih oblika međusobne saradnje sa

školama iz drugih sredina i republika; saradnja sa društvenom sredinom u programiranju i korišćenju sportskih objekata u školi za rekreaciju i fizičko vaspitanje omladine.

Upoznavanje društvene sredine sa načinom organizovanja i rezultatima vaspitno-obrazovnog rada škole:

- prikazivanje stvaralaštva sekcija i grupa vannastavnih aktivnosti, a koje su vezane za pojedine nastavne oblasti, kulturno-umetničke priredbe, smotre, i dostignuća i stvaralaštvo (dramsko, horsko, muzičko, likovno, proizvodno i drugo); sportske manifestacije (priredbe, javni nastupi, takmičenja); školske manifestacije (proslave, jubileji i drugo); aktivnosti u okviru međuškolske saradnje (proslave, smotre, priredbe, izložbe i drugo).

Učešće škole u aktivnostima društvene sredine:

- učešće učenika u obeležavanju i proslavljanju značajnih datuma i jubileja (akademije, izložbe, održavanje spomenika i dr.); organizovanje radnih akcija solidarnosti u mesnoj zajednici i široj društvenoj sredini uz učešće učenika; učešće učenika na sastancima u mesnoj zajednici, široj društvenoj sredini, i dr.; uključivanje talentovanih učenika u kulturno-umetnička, sportska i druga društva sredine,

kao i obezbeđivanje mogućnosti da ta društva imaju svoje sekcije u školi; organizovano uključivanje u masovne akcije sakupljanja letine, dobrovoljnog davanja krvi, pružanja pomoći starima, akcije Crvenog krsta i druge akcije koje se organizuju u društvenoj sredini.

Škola kao centar kulturnog i društvenog života:

- organizovanje raznih oblika podizanja opšte stručne i profesionalne kulture mladih i odraslih (predavanje, kursevi, seminari i dr.); vaspitanje mladih za humane odnose među polovima, pripremanje za brak i odgovorno obavljanje roditeljskih dužnosti (škole za roditelje, savetovanište, predavanje i dr.); negovanje amaterizma i slobodnog kreativnog ispoljavanja mladih u slobodnom vremenu (kulturno-umetnička i sportska društva, klubovi tehnike, sekcije stvaralaca i dr.) u svojim prostorijama (sportskim halama, kabinetima, laboratorijama).
- uključivanje kulturnih institucija (pozorište, galerije, biblioteke) u procesu obrazovanja
- predlaganje i unapređivanje programa kulturnih aktivnosti i povezivanje škole i društvene sredine
- delovanje na vaspitanje i kulturni razvoj dece i omladine
- razvijanje potreba za kulturnim sadržajima i podsticaj za aktivno upoznavanje kulturnih manifestacija
- razvijanje pozitivnog odnosa prema kulturnim vrednostima i osnovnih pojmova o kulturnom okruženju; razvijanje ljubavi prema kulturnim ostvarenjima
- podsticanje, negovanje i vrednovanje samostalnog kreiranja kulturnih događaja.

Način i postupak ostvarivanja programa

Ostvarivanje zadataka škole u kulturnom i društvenom životu sredine zavisi od razvijenosti sredine i materijalnih i drugih mogućnosti škole. U razvijenim sredinama škole se uključuju u delovanje postojećih stručnih institucija u oblasti obrazovanja, vaspitanja i kulture.

Na ostvarivanje kulturne funkcije škole treba gledati sa stanovišta prožimanja svih sadržaja nastave i drugih oblika vaspitno-obrazovnog rada i ukupnih odnosa u školi sa vrednostima i dostignućima kulture.

Otvorenost ka svim progresivnim kulturnim strujanjima traži od škole da učenike vaspitava kao animatore kulturnih vrednosti, ali i da se afirmiše bogatom produkcijom u oblasti umetnosti, nauke, sporta i sl. To dalje upućuje školu da otvori svoje prostorije (uveče, u dane vikenda i sl.) za kulturna

zbivanja i samoorganizovanje u učeničkom kolektivu (priredbe, tribine, susreti, izložbe, učenički univerzitet i sl.) ali i za manifestacije šireg društvenog značaja (likovne izložbe, takmičenje, jubileji i sl.).

Postoje raznovrsne aktivnosti koje škola organizuje za učenike u saradnji sa privrednim, kulturnim i javnim ustanovama radi ostvarivanja svoje kulturne funkcije.

Škola ima Kalendar značajnih aktivnosti, u GPRŠ, i izveštaj u obliku Letopisa.

6.3 Program školskog sporta i sportskih aktivnosti

Cilj programa školskog sporta i sportskih aktivnosti škole je da kroz jedinstvo nastavnih, vannastavnih i vanškolskih aktivnosti utiče na afirmaciju školskog sporta, dalje unapređivanje motoričkih sposobnosti učenika, očuvanje zdravlja, pravilnu primenu fizičkog vežbanja u savremenim uslovima života, razvoj motivacije, znanja, interesovanja obuhvatanjem svih učenika ovim procesom radi razvoja i praktikovanja zdravog načina života.

Specifični ciljevi u ostvarivanju školskog sporta i sportskih aktivnosti su :

- razvoj svesti o važnosti sopstvenog zdravlja i bezbednosti
- razvijanje potrebe negovanja i razvoja fizičkih sposobnosti
- razvoj i usavršavanje motoričkih sposobnosti
- formiranje moralno-voljnih kvaliteta ličnosti
- prevencija nasilja
- prevencija narkomanije
- prevencija maloletničke delikvencije
- sposobnost funkcionisanja u zajednici, razvoj ljudske vrlina i kvaliteta

Način ostvarivanja programa

Plan ostvarivanja programa predlaže stručno veće vodeći računa o interesovanjima učenika, prostornim uslovima za rad, uzrasnim karakteristikama, sposobnostima, kalendaru takmičenja i aktivnostima društvene sredine. Da bi nastava fizičkog vaspitanja bila primerena individualnim razlikama učenika, koji se uzimaju kao kriterijum u diferenciranom pristupu, nastavnik će svakog učenika ili grupe učenika, usmeravati na smanjene ili proširene sadržaje, koji su predviđeni nastavnim planom i programom, u časovnoj, vančasovnoj i vanškolskoj organizaciji rada. Učenik se u svakom trenutku može uključiti u rad sekcije i drugih oblika

ostvarivanja ovog programa. Za učenike koji su oslobođeni praktičnog dela nastave planira se rad prema posebno definisanim ishodima. Ovi učenici učestvuju pružajući pomoć nastavniku u evidenciji i organizaciji časova, suđenju, izradi prezentacija....

naziv	vreme realizacije i mesto realizacije	učesnici	realizatori	sadržaj
Jesenji kros	septembar školski tereni	svi učenici od 1. do 8. razreda	Aktiv nastavnika fizičkog vaspitanja	kružna trka definisana jedinstvenim pravilima
Kros RTS-a	maj školsko dvorište	svi učenici od 1. do 8. razreda	Aktiv nastavnika fizičkog vaspitanja	kružna trka definisana jedinstvenim pravilima
Sportski dan	početak oktobra adekvatan školski prostor zavisno od aktivnosti	svi učenici od 1. do 8. razreda	Aktiv nastavnika fizičkog vaspitanja u saradnji sa svim ostalim nastavnicima	sportske igre, šah, tradicionalna nadmetanja
Svetski dan zdravlja, kretanje za zdravlje Prolećne radosti	april – maj adekvatan školski prostor zavisno od aktivnosti	svi učenici od 5 do 8. razreda	Aktiv nastavnika fizičkog vaspitanja učitelja	zanimljivi poligoni, elementarne igre i šah, pešačke ture
		svi učenici od 1 do 8. razreda	Aktiv nastavnika fizičkog vaspitanja	sportske igre i šah, pešačke ture
Sportska takmičenja	tokom čitave školske godine fiskulturna sala ili školsko dvorište	svi učenici od 3 do 8. razreda	Aktiv nastavnika fizičkog vaspitanja, učitelja	atletika, poligoni spretnosti, stoni tenis, rukomet, košarka, odbojka, mali fudbal, stariješkog vaspitanja
Izleti – ekskurzije Po mogućnostima Letovanje – zimovanje:	tokom čitave školske godine u bližoj okolini	svi učenici od 1 do 8. razreda	Aktiv nastavnika fizičkog vaspitanja, učitelja	planinarenje, skijanje, klizanje; letovanja-kampovanja, izleti (jednodnevni, višednevni)

6.4 PROGRAM - POKRENIMO NAŠU DECU

RAZLOZI UVOĐENJA PROGRAMA

Čak 70% dece u Srbiji je nedovoljno fizički aktivno.

Svako peto dete ima loše držanje.

Čak svako četvrto dete je gojazno.

Brojni istraživači, stručnjaci i institucije u našoj zemlji i svetu bave se istraživanjima o posturalnom statusu naše dece, a svi zaključci ukazuju na to da je potrebno da se sistematski bavimo ovom temom, jer se rezultati iz godine u godinu pogoršavaju:

- 18% dece bavi se sportom
- 65% učenika bavi se fizičkom aktivnošću jedino na časovima fizičkog vaspitanja i izabranog sporta
- svega 30% učenika u slobodno vreme upražnjava fizičku aktivnost (igra u parku – dvorištu, fudbal, košarka, odbojka, lastiš...)
- 70% učenika slobodno vreme najčešće provodi uz kompjuter, telefon ili televizor, igrice... i ne upražnjava gotovo nikakvu fizičku aktivnost, osim šetnje sa drugovima i drugaricama.

Veoma mali procenat dece se igra – u prirodi, košarke, fudbala, odbojke, lastiša, dok ogroman broj dece sedi i svoju potrebu za kretanjem zadovoljava kroz virtuelnu stvarnost.

Specijalizovana fokusirana istraživanja pokazuju još alarmantnije rezultate. Centar za korekciju ravnih i spuštenih stopala Ekovel sprovodi istraživanje u osnovnim školama u Srbiji, u cilju kreiranja šire slike o stanju u oblasti svoje ekspertize. Rezultati u osnovnoj školi Lazar Savatić u Zemunu, gde je pregledano 608 dece, na primer, pokazuju:

- Samo 3,45% učenika rođenih između 2002. i 2010. godine ima normalno stopalo
- Kod 51.48% učenika primetna je blaža spuštenost stopala koja zahteva preventivno delovanje
- 45% učenika ima veliku i potpunu spuštenost stopala, koja zahteva korekciju.

Istim istraživanjem utvrđen je i posturalni status dece u školi Lazar Savatić:

- Svako drugo dete, dakle čak 50% ima problem posture (jedan ili više deformiteta)
- Najzastupljeniji deformitet jeste kifotično loše držanje, prisutno kod čak 36% dece

Ekovel je pregledao i 775 dece od 2002. do 2009. godišta u Osnovnoj školi Sava Šumanović u Altini.

- Kod 70% dece utvrđena je velika spuštenost stopala, a potpuna spuštenost stopala kod 13% učenika
- I u ovoj školi utvrđeno je da čak 70% učenika ima problem posture, pri čemu je najzastupljnije kifotično loše držanje, prisutno kod čak 57% dece; slede sa jednakom zastupljenošću skoliotično i lordotično držanje.

Sve veća gojaznost i nedostatak kretanja jedni su od najvećih globalnih problema. Nekada se problem gojaznosti vezivao samo za odraslu populaciju, a danas se sve više vezuje i za decu, koja su sve manje aktivna i posledično sve više gojazna. Ukoliko se identifikovani trend nastavi, svetska istraživanja kažu da će oko 45% dece patiti od kliničke gojaznosti do kraja 2020. godine. U Srbiji, brojni radovi, izvori i eksperti procenjuju da je svako četvrto dete gojazno, što je trend koji ima tendenciju povećanja.

Izlaz iz ovakvih brojki može se naći u povećanju fizičke aktivnosti, stvaranjem svesti kod dece o značaju fizičkog vežbanja za zdravlje i izbalansiranoj ishrani dece.

Zbog zdravstvenog stanja i očuvanja zdravlja, deca bi trebalo da provedu minimum 60 minuta u umerenoj do energičnoj fizičkoj aktivnosti dnevno. Značajan broj dečaka, a većina devojčica, ne ispunjava preporučeno optimalno vreme za bavljenje fizičkom aktivnošću.

Svi ovi pokazatelji ukazuju na to da je potrebno preduzeti aktivne mere da se statistike i držanje naše dece poprave, pa vas pozivamo da pregledate modele vežbanja i pronađete inspiraciju za vežbanje sa svojim đacima i decom.

U borbi protiv poražavajućih brojki, potrebna je sveobuhvatna akcija i svakodnevna programirana fizička aktivnost.

Izvori:

- Stručni rad “Fizička neaktivnost i gojaznost dece osnovnoškolskog uzrasta”, Dragoljub Višnjić, Miroslav Marković, Bojan Mitrović (anketirano 1202 učenika (606 dečaka i 596 devojčica iz Beograda i okoline)
- Izveštaj sistematskih pregleda u Republici Srbiji za 2015. godinu, Institut za javno zdravlje Srbije „Dr Milan Jovanović Batut”
- Praćenje fizičkih sposobnosti učenika osnovne škole u nastavi fizičkog vaspitanja, Ivana Milanović, Snežana Radisavljević Janić, Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja
- Centar za korekciju ravnih i spuštenih stopala Ekovel, rezultati pregleda posturalnog statusa u osnovnim školama

Ovaj program je uveden u našu školu u II polugodištu 2016/17 godine probno, školske 2017/18 godine se uvodi u Školski program i regulisan je i Godišnjim programom rada škole. Na godišnjem nivou se određuje mesečna dinamika i učestalost, dok učitelji planiraju i izvode program na osnovu Školskog programa, godišnjeg planiranja i njihovog ličnog mesecnog, nedeljnog i dnevnog planiranja aktivnosti.

6.5 PROGRAM ZAŠTITE OD NASILJA, ZLOSTAVLJANJA I ZANEMARIVANJA

Program zaštite od nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja i programi prevencije drugih oblika rizičnog ponašanja

Na osnovu međunarodnog dokumenta Konvencije o pravima deteta i dokumentima koje je usvojila Vlada Republike Srbije (Nacionalni plan akcije za decu i Opšti protokol za zaštitu dece od zlostavljanja i zanemarivanja), Posebnog protokola za zaštitu dece i učenika od nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja u obrazovno-vaspitnim ustanovama, Priručnika za primenu posebnog protokola za zaštitu dece i učenika, člana 103 Zakona o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja («Sl. glasnik RS» br. 72/2009) Osnovna škola « Doža Đerđ » u Gunarošu, prvi put takav program je usvojila 2011. godine. Ovim Školskim programom su izvršene promene, i sada je ovaj važeće program.

Na osnovu Posebnog protokola za zaštitu dece i učenika od nasilja zlostavljanja i zanemarivanja u obrazovno-vaspitnim ustanovama Škola je formirala Tim, koji se imenuje svake godine ukoliko ima promene u nastavnom osoblju.

Ovaj Tim je izradio Program za zaštitu dece i učenika od nasilja zlostavljanja i zanemarivanja u Školi koji je sastavni deo Godišnjeg plana rada Škole.

Plan rada Tima je poseban dokument kojim se planira rad Tima na ostvarenju zaštite učenika od nasilja.

Programom zaštite učenika su definisane preventivne aktivnosti, kao i koraci i procedure u postupanju u zaštiti učenika od nasilja. Takođe je definisano šta se smatra nasiljem, kao i koje sve vrste i oblike obuhvata.

Cilj programa je da pomaže akterima školskog života u blagovremenom prepoznavanju različitih oblika nasilja, odnosno da definiše preventivne aktivnosti, kao i korake i procedure postupanja zaštite učenika u situacijama nasilja.

POLAZNE OSNOVE PROGRAMA ZAŠTITE DECE/UČENIKA OD NASILJA, ZLOSTAVLJANJA I ZANEMARIVANJA

Osnovni principi na kojima se bazira ovaj Program i postupanje na osnovu njega su sledeći:

- o pravo na život, opstanak i razvoj
- o najbolji interes deteta, uz obezbeđivanje poverljivosti podataka
- o nediskriminacija
- o učešće dece

Polazeći od stava da se svako nasilje nad decom/učenicima može sprečiti, važno je da ustanova kreira klimu u kojoj se:

- o uči, razvija i neguje kultura ponašanja i uvažavanja ličnosti
- o ne toleriše nasilje
- o ne ćuti u vezi sa nasiljem
- o razvija odgovornost svih
- o svi koji imaju saznanja o nasilju obavezuju na postupanje

Programom zaštite dece/učenika od nasilja posvećuje se pažnja kako preventivnim, tako i interventnim aktivnostima, odnosno njihovoj međusobnoj povezanosti

- o mere prevencije su usmerene na stvaranje bezbedne sredine za život i rad dece/učenika
- o mere intervencije su usmerene na definisanje koraka koji se preuzimaju u situacijama kada se javlja nasilje, zlostavljanje i zanemarivanje u ustanovi

Specifični ciljevi u prevenciji

1. Stvaranje i negovanje klime prihvatanja, tolerancije i uvažavanja, kao i ostali vidovi preventivnih aktivnosti.
2. Uključivanje svih interesnih grupa (deca, učenici, nastavnici, stručni saradnici, administrativno i pomoćno osoblje, direktor, roditelji, staratelji, lokalna zajednica) u donošenje i razvijanje programa prevencije.
3. Podizanje nivoa svesti i povećanje osetljivosti svih uključenih u život i rad ustanove za prepoznavanje nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja, kao i razvijanje odgovornosti kod svakoga ko ima saznanja o nasilju, zlostavljanju i zanemarivanju da reaguje u cilju zaustavljanja istih;
4. Definisanje procedura i postupaka za zaštitu od nasilja i reagovanja u situacijama nasilja.
5. Informisanje svih uključenih u život i rad ustanove o procedurama i postupcima za zaštitu od nasilja i reagovanje u situacijama nasilja.
6. Unapređivanje kompetencija nastavnog i vannastavnog osoblja, dece, učenika, roditelja, staratelja i lokalne zajednice za uočavanje i rešavanje problema nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja.

Pri tom se poseban akcenat stavlja na:

- o Razvijanje i negovanje kulture ponašanja
- o Netolerisanje nasilja – tj. da se o nasilju se ne ćuti
- o Razvijanje odgovornosti svih za zaustavljanje nasilja
- o Obavezu postupanja svih koji imaju saznanja o nasilju

Specifični ciljevi u intervenciji

1. Sprovođenje postupaka i procedura reagovanja u situacijama nasilja.
2. Uspostavljanje sistema efikasne zaštite dece u slučajevima nasilja.

3. Stalno praćenje i evidentiranje vrsta i učestalost nasilja i procenjivanje efikasnosti programa zaštite.
4. Ublažavanje i otklanjanje posledica nasilja i reintegracije deteta/učenika u zajednicu vršnjaka i život ustanove.
5. Savetodavni rad sa decom/učenicima koji trpe nasilje, koji vrše nasilje i koji su posmatrači nasilja.

Pojam nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja

Nasilje se definiše kao svaki oblik jedanput učinjenog ili ponovljenog, verbalnog ili neverbalnog ponašanja koje za posledicu ima stvarno ili potencijalno ugrožavanje zdravlja, razvoja i dostojanstva dece/učenika.

Emocionalno/psihičko nasilje je trenutno ili trajno ugrožavanje psihičkog ili emocionalnog zdravlja deteta

Fizičko nasilje je stvarno ili potencijalno telesno povređivanje deteta/učenika

Elektronsko nasilje je zloupotreba informacionih tehnologija (mobilnih telefona, interneta i dr.)

Seksualno nasilje je uključivanje dece u seksualnu aktivnost koju ona ne shvataju i za koju nisu razvojno dorasla

Socijalno nasilje je isključivanje deteta ili dece iz grupe

Zlostavljanje i zanemarivanje obuhvataju veliki broj različitih ponašanja kojima se kontinuirano ugrožava fizički, psihički i moralni integritet deteta

Zanemarivanje u obrazovno-vaspitnoj ustanovi obuhvata

▣ propuste i nečinjenja odraslih (zaposlenih u ustanovi, roditelja/staratelja i odgovarajućih službi), u odnosu na decu, čime se onemogućava zdrav razvoj deteta. Ispoljava se u vidu neadekvatne brige i fizičkog, zdravstvenog, emocionalnog, obrazovnog ili vaspitnog zanemarivanja deteta.

PODELA NAJČEŠĆIH OBLIKA NASILJA

Najčešći oblici nasilja mogu da se svrstavaju u tri nivoa, te u skladu sa tim određuju se i tri nivoa reagovanja na njih. U nastavku sledi tabelarni prikaz nivoa reagovanja i različitih oblika nasilja.

ПОДЕЛА НАЈЧЕШЋИХ ОБЛИКА НАСИЉА

Најчешћи облици насиља могу да се сврставају у три нивоа, те у складу са тим одређују се и три нивоа реаговања на њих. У наставку следи табеларни приказ нивоа реаговања и различитих облика насиља.

- **Први ниво**

Ове облике насиља решава самостално васпитач/наставник/одељењски старешина у оквиру саветодавно-васпитног рада са децом – појединцима, групама и одељењем.

Може користити и подршку вршњачког тима и вршњачких едукаторана**насиље зље зупотре**

<i>Физичко насиље</i>	<i>Емоционално /психичко насиље</i>	<i>Социјално насиље</i>	<i>Сексуално насиље и злоупотреба</i>	<i>Насиље злоупотребом информационих технологија</i>
ударање чврга, гурање, штипање, гребање, гађање, чупање, уједање, саплитање, шутирање, прљање,	исмејавање, омаловажава ње, оговарање, вређање, ругање, називање погрдним именима, псовање,	добацивање, подсмевање, игнорисање, искључивање из групе или фаворизовање на основу социјалног статуса, националности,	добацивање,псов ање, ласцивни коментари, ширење прича, етикетирање, сексуално додиривање, гестикалација..	узнемиравајуће „живкање“, слање узнемиравајућих порука СМС-ом, ММС-ом, путем веб-сајта...

уништавање ствари...	етикетирање, имитирање, „прозивање“ ..	верске припадности, насилно дисциплиновање ширење гласина...		
----------------------	--	--	--	--

- **Други ниво**

У решавању ових облика насиља, васпитач/наставник /одељењски старешина укључује Тим, то јест унутрашњу заштитну мрежу. У табели су приказани нивои реаговања и различити облици насиља. У зависности од интензитета, учесталости и последица које насиље оставља, поједини облици се понављају на више различитих нивоа.

Физичко насиље	Емоционално/ психичко насиље	Социјално насиље	Сексуално насиље и злоупотреба	Насиље злоупотребом информационог технологија
шамарање, ударање, гажење, цепање одела, „шутке“, затварање, пљубање,	уцењивање, претње, неправедно кажњавање, забрана комуницирања,	сплеткарење, игнорисање, неукључивање, неприхватање манипулисање, експлоатација, национализам...	сексуално додиривање, показивање порнографског материјала, показивање интимних	огласи, клипови, блогови, злоупотреба форума и чествовања, снимање камером појединаца против њихове воље,

отимање и уништавање имовине, измицање столице, чупање за уши и косу...	искључивање, одбацивање, манипулисање ...		делова тела, свлачење...	снимање камером насилних сцена, дистрибуирање снимака и слика..
---	---	--	--------------------------	---

- **Трећи ниво**

Ако ученици чине или трпе неки од следећих облика насиља обавезно је укључивање других институција, односно активирање спољашње заштитне мреже.

Физичко насиље	Емоционално /психичко насиље	Социјално насиље	Сексуално насиље и злоупотреба	Насиље злоупотребом информационих технологија
туча, дављење, бацање, проузроковање опекотина, ускраћивање	заstraшивање уцењивање, рекетирање, ограничавање кретања, навођење на	претње, изолација, одбацивање, терор групе над појединцем/ групом, дискриминација,	завођење од стране одраслих, подвођење, злоупотреба положаја, навођење, изнуђивање	снимање насилних сцена, дистрибуирање снимака и слика, дечија порнографија...

хране и сна, излагање ниским температурама , напад оружјем...	коришћење психоактивних супстанци, укључивање у секте, занемаривање ...	организовање затворених група (кланова), национализам, расизам...	и принуда на сексуални чин, силовање, инцест...	
---	---	---	--	--

ПРВИ НИВО НАСИЉА

Ове облике насиља решава самостално наставник или одељењски старешина у оквиру саветодавно-васпитног рада са децом (појединцима, групом или одељењем). Може користити и подршку вршњачког тима и вршњачких едукатора.

ДРУГИ НИВО НАСИЉА

У решавању ових облика насиља, наставник, односно одељењски старшина укључује Тим, односно унутрашњу заштитну мрежу.

ТРЕЋИ НИВО НАСИЉА

Ако ученици чине или трпе неки од следећих облика насиља, обавезно је укључивање других институција, односно активирање спољашње заштитне мреже.

INTERVENTNE AKTIVNOSTI

“Na nasilje se reaguje odmah i u cilju najbolje zaštite deteta. I u najtežim situacijama nasilja i u situacijama kada postoji samo sumnja da se dešava nasilje, ne treba odlagati reagovanje. Potrebno je zaustaviti nasilje, obezbediti sigurnost za svu decu, a konsultacijama na nivou ustanove i sa drugim nadležnim službama dalje rešavati problem.”

KORACI INTERVENISANJA – POSTUPCI I PROCEDURE U ZAŠTITI DECE OD NASILJA

1. Korak – otkrivanje/saznanje o nasilju

- opažanje, neposredan uvid u nasilnu situaciju ili dobijanje informacije da je nasilje u toku
- sumnja da se nasilje dešava – tj. prepoznavanje spoljašnjih znakova ili specifičnih oblika ponašanja, reagovanja (npr. povlačenje, razdražljivost, agresija, preosetljivost); poveravanje samog deteta ili treće osobe (npr. vršnjaci, roditelj...)

2. Korak – prekidanje, zaustavljanje nasilja

Obaveza svih koji imaju saznanja o nasilju ili sumnjaju da se nasilje dešava je da reaguju - tj. da prekinu nasilje, odnosno da pozovu pomoć!!!

- u situaciji kada je nasilje u toku, prioritet treba dati zaustavljanju nasilja, odnosno obaveštavanju nadležnih osoba: dežurnog nastavnika, odeljenjskog starešina, članova Tima, direktora, stručne službe, koji će dalje proceniti da li je potrebno hitno uključiti i drugu instituciju (MUP, zdravstvenu službu).

3. Korak - smirivanje situacije i prikupljanje osnovnih informacija o događaju

- obezbeđivanje sigurnosti za dete/učenika, smanjenje napetosti kroz razgovor sa akterima i posmatračima (prikupljanje osnovnih informacija). Taj razgovor treba da bude umirujući, bez spominjanja mogućih posledica i zastrašivanja. Razgovor treba da vodi odeljenjski starešina, stručni saradnik ili neko od članova Tima. Nakon smirivanja situacije i prikupljanja prvobitnih informacija o događaju dežurni nastavnik u saradnji sa odeljenjskim starešinom popunjava Evidencioni list o nasilnom ponašanju (prilog 4.), što se dostavlja Timu. Po konsultaciji sa Timom odeljenjski starešina obaveštava roditelje i zakaže razgovor sa učesnicima događaja u prisustvu roditelja radi prikupljanja ostalih relevantnih informacija (tj. saslušanja učesnika). Razgovor se zakazuje u roku od 24 časa, a najduže u roku od tri radna dana. Razgovor vodi odeljenjski starešina (u slučaju 1. nivoa), a po potrebi može da uključi i stručnog saradnika, direktora, odnosno članove Tima (2-3. nivo).

U radu sa detetom, prilikom smirivanja situacije od strane odeljenskog starešine i/ili nekog od članova tima, posebna pažnja treba da bude obraćena na žrtvu nasilja, tako što će se joj omogućiti da se oseća bezbedno i da nema strah (npr. od širenja glasina, od osвете nasilnika i slično).

Neke od sugestija za razgovor su sledeće:

Strpljivo i pažljivo saslušajte učesnike, uključujući i posmatrače.

Pažnju usmerite na konkretan postupak i ponašanje.

Bez suđenja, umanjivanja ili preuveličavanja sagledajte situaciju.

Pažljivo slušajte šta vam deca govore, ne samo ona koja trpe i vrše nasilje, već i posmatrači.

Ne interpretirajte, ne menjajte, ne tumačite!!!

Koristite rečnik koji deca koriste kada govore o nasilju, zlostavljanju i zanemarivanju.

Ne podrazumevajte, ne pretpostavljajte – pitajte, a ne tvrdite!!!

Proverite da li ste tačno, ispravno razumeli šta vam dete govori.

Razgovarajte smireno, ne reagujte šokom, nevericom.

Pokažite da verujete u to što dete govori da biste ga ohrabрили da vam ispriča što više.

Ne obećavajte da će odmah biti sve u redu, to nije realno.

Recite šta planirate, šta ćete učiniti.

Recite da ćete uraditi sve ono što je zaista u vašoj moći da pomognete.

Ne prebacujte odgovornost za reagovanje na drugog. Svako je u obavezi da u svom domenu reaguje.

4. Korak - prikupljanje informacija

- obavlja se razgovor sa akterima i drugim učesnicima događaja uz vođenje zapisnika. Tom razgovoru prisustvuje i roditelj, odnosno staratelj maloletnog deteta. Razgovor treba da vodi odeljenski starešina, stručni saradnik ili neko od članova tima, a pri tom, kao i u prethodnom koraku, posebna pažnja treba da se obraća na žrtvu nasilja tako što joj se omogućava da se oseća bezbedno i da nema strah od osвете učenika koji je ispoljavao nasilno ponašanje.

VAŽNA NAPOMENA: U obrazovno-vaspitnom sistemu nema mesta za istragu ili dokazivanje zlostavljanja. Ti zadaci su u nadležnosti drugih sistema, te o postojanju sumnje se obaveštavaju nadležne službe.

5. Korak – konsultacije u ustanovi

- Nakon prikupljanja svih relevantnih informacija obavljaju se konsultacije u ustanovi – sa kolegama, članovima Tima, stručnom službom, direktorom, a pri tom se analiziraju činjenice, procenjuje se nivo rizika i pravi se plan zaštite za sve učesnike – tj. donese se odluka o načinu reagovanja i praćenju situacije, odnosno definišu se uloge, zadaci i odgovornost svakog aktera u samom postupanju.

- Ukoliko je potrebno, obavljaju se konsultacije i sa službama van ustanove (Centar za socijalni rad, zdravstvena služba). Konsultacije sa drugim institucijama obavlja direktor, predsednik Tima ili stručni saradnik.

Napomena: U slučajevima kada je u postupak potrebno uključivati i druge institucije (rok tri dana od dana kada se nasilje desilo) - podnošenje prijave tim službama treba da bude u usmenoj i pisanoj formi i to najkasnije u roku od tri dana od dana kada se nasilje dogodilo. Prijavu podnosi direktor škole, i to nakon obavljenog razgovora sa roditeljima, osim u slučajevima kada se isti nisu odazvali pozivu škole ili je u interesu dečije bezbednosti da roditelji ne budu uključeni).

- Ukoliko dođe do komunikacije sa medijima u kriznim situacijama (tzv. krizna komunikacija, gde su mediji uvek zainteresovani za krizni događaj), za obavljanje istog je zadužen direktor ustanove, a u slučaju njegove sprečenosti, uz njegovu saglasnost isto obavlja predsednik Tima.

Napomena: Neophodno je voditi računa o poverljivosti podataka i najboljem interesu deteta/učenika, zaštiti i stavljanju interesa deteta iznad interesa roditelja, škole, struke itd. Podaci do kojih se dođe poverljivi su i mogu se staviti na raspolaganje samo službenim licima angažovanim u postupcima zaštite dece od nasilja).

6. Korak – informisanje i sprovođenje planiranih aktivnosti/koraka

Nakon konsultacija i zauzimanja stava o događaju, svi akteri se obaveštavaju o donetim odlukama, odnosno upoznaju se sa planom zaštite, te se preduzimaju akcije i realizuju se dogovorene aktivnosti i mere zaštite (tj. odeljenski starešina poziva roditelje učenika, informiše ih o sprovedenim konsultacijama, zaključcima i predloženim merama - predočavaju se zakonske regulative, mere zaštite učenika i mere daljeg vaspitnog delovanja).

7. Korak - praćenje efekata preduzetih mera

S ciljem provere uspešnosti preduzetih zaštitnih mera u zavisnosti od složenosti i težine slučaja odeljenjski starešina, odnosno Tim za zaštitu dece u saradnji sa nastavnicima, roditeljima, stručnom službom i drugim zaposlenima škole planira i realizuje praćenje, odnosno vrednuje postupke i procedure koji su primenjeni.

Potrebno je pratiti: ponašanje deteta koje je trpelo nasilje i deteta koje se ponašalo nasilno; kako reaguju pasivni posmatrači; šta se dešava u odeljenju; u kojoj meri roditelji sarađuju i sl.

Ukoliko se uvidi da se situacija nasilja ponavlja, usložnjava i postaje rizičnija, neophodno je predvideti i druge dodatne zaštitne mere.

Važno je pratiti i to, kako funkcioniše Tim i unutrašnja zaštitna mreža, koliko su druge institucije uključene i koji su efekti njihovog uključivanja itd.

Napomena: - zaposleni škole koji su uključeni u realizaciju plana zaštite, vode svoju evidenciju o preduzetim aktivnostima koji su predviđenim planom (vreme, način/vrsta aktivnosti i učesnici)

- evidencioni listovi osim prijave nasilja služe i za praćenje i evaluaciju preduzetih mera, te u roku od tri meseca nakon što se nasilje dogodilo, Tim zakaže sastanak sa nosiocima aktivnosti/realizatorima plana zaštite radi procene efikasnosti preduzetih mera, odnosno ukoliko se pokaže potreba, onda i ranije radi modifikovanja ili izmene plana zaštite.

VAŽNO: Periodična analiza evidencionih listova odeljenskim starešinama treba da posluži za planiranje preventivnih aktivnosti u odeljenju, a Timu iste služe za unapređivanje PZU, kao i za procenjivanje efekata interventnih/preventivnih aktivnosti.

VAŽNO: Evidencione listove i ostalu dokumentaciju u vezi slučajeva nasilja čuva predsednik Tima, poštujući princip poverljivosti podataka. Na osnovu postojeće dokumentacije Tim najmanje jednom godišnje izvrši analizu stanja u školi i o tome izveštava direktora, koji – po proceni - o tome dalje obaveštava Školski odbor, Savet roditelja i Nastavničko veće. Rezultat praćenja treba da bude stalno razvijanje i unapređivanje preventivnih aktivnosti i raznovrsnih modela intervenisanja.

***Procedure intervenisanja su različite u zavisnosti od tri različite situacije – nasilje među decom; nasilje od strane zaposlenih u ustanovi ili nasilje od strane odrasle osobe koja nije zaposlena u ustanovi (Prilog 1.,2. i 3.)

Sadržaj interventnih aktivnosti

- o Usklađena i dosledna primena utvrđenih postupaka i procedura u situacijama nasilja. Za realizaciju navedenog je zadužen direktor škole, u saradnji sa Timom i odeljenskim starešinama.
- o Saradnja sa roditeljima. Za realizaciju navedenog su zadužene odeljenske starešine, odnosno PP služba u slučajevima kada je uključena u postupak.
- o Saradnja sa relevantnim službama. Za realizaciju navedenog je zadužen Tim, odnosno direktor škole i/ili stručni saradnik u slučajevima individualnih postupaka.
- o Kontinuirano evidentiranje slučajeva nasilja. Za realizaciju navedenog su zaduženi svi zaposleni škole - prvenstveno dežurni nastavnici i odeljenske starešine.
- o Praćenje i vrednovanje vrsta i učestalosti nasilja putem istraživanja, zapažanja i provere. Za realizaciju navedenog je zadužen Tim.
- o Podrška deci koja trpe nasilje. Za realizaciju navedenog su zadužene odeljenske starešine, odnosno PP služba u slučajevima kada je uključena u postupak.
- o Rad sa decom koja vrše nasilje. Za realizaciju navedenog su zadužene odeljenske starešine, odnosno PP služba u slučajevima kada je uključena u postupak.
- o Osnaživanje dece koja su posmatrači nasilja za konstruktivno reagovanje. Za realizaciju navedenog su zadužene odeljenske starešine, odnosno PP služba u slučajevima kada je uključena u postupak.
- o Savetodavni rad sa roditeljima. Za realizaciju navedenog su zadužene odeljenske starešine, odnosno PP služba u slučajevima kada je uključena u postupak.

SPOLJAŠNJA I UNUTRAŠNJA ZAŠTITNA MREŽA USTANOVE

UNUTRAŠNJA ZAŠTITNA MREŽA

Unutrašnju zaštitnu mrežu ustanove čine svi zaposleni i učenici, te je važno odrediti njihovu ulogu i zadatke prilikom reagovanja na nasilje!!!

Uloge i odgovornosti – tj. ko šta treba da radi kada postoji sumnja na nasilje ili se nasilje dogodi

DEŽURNI NASTAVNIK

- dežura u skladu sa rasporedom;

- uočava i prijavljuje slučaj;
- pokreće proces zaštite deteta - reaguje odmah u slučaju nasilnog ponašanja, koristeći neku od strategija;
- obaveštava odeljenjskog starešinu o slučaju;
- evidentira slučaj u knjigu dežurstava
- saraduje sa Timom za zaštitu dece od nasilja.

ODELJENJSKI STAREŠINA

- uočava slučajeve nasilnog ponašanja i reaguje odmah;
- učestvuje u procesu zaštite dece;
- razgovara sa učesnicima nasilja;
- informiše roditelje i saraduje sa njima;
- po potrebi, saraduje sa Timom za zaštitu dece od nasilja;
- prati efekte preduzetih mera;
- evidentira slučaj i vodi dokumentaciju;
- po potrebi, komunicira sa relevantnim ustanovama.

TIM, STRUČNA SLUŽBA

- uočava slučajeve nasilnog ponašanja;
- pokreće proces zaštite deteta, reaguje odmah;
- obaveštava odeljenjskog starešinu i saraduje sa njim;
- po potrebi, razgovara sa roditeljima;
- pruža pomoć i podršku deci/učenicima, nastavnicima;
- razmatra slučaj (2. i 3. nivo) i osmišljava mere zaštite;
- obavlja konsultacije, predlaže zaštitne mere, prati efekte preduzetih mera;
- po potrebi, saraduje sa drugim ustanovama;

- evidentira slučaj.

POMOĆNO-TEHNIČKO OSOBLJE

- dežura po rasporedu;

- prekida nasilje;

- uočava i prijavljuje slučajeve nasilnog ponašanja.

UČENICI, DECA

- uočavaju slučajeve nasilnog ponašanja;

- traže pomoć odraslih;

- prijavljuju odeljenjskom starešini

- za teže slučajeve konsultuju članove školskog Tima;

- učestvuju u merama zaštite

SPOLJAŠNJA ZAŠTITNA MREŽA

Spoljašnju zaštitnu mrežu čine ustanove, institucije i organizacije lokalne zajednice, odnosno šireg društvenog okruženja koji se po svojim nadležnostima i preko svoje delatnosti bave problemima nasilja, te kao takvi mogu da pruže pomoć i podršku školi u efikasnom i svrsishodnom reagovanju na slučajeve nasilja.

Glavni cilj saradnje sa spoljašnjom zaštitnom mrežom je u obezbeđivanju stručne pomoći i podrške u rešavanju nastalih problema, a i prevenciji nastanka problema preko blagovremenog zadovoljavanja kulturnih i sportskih potreba učenika.

Spoljašnju zaštitnu mrežu čine sledeće institucije:

- 1 Centar za socijalni rad
- 2 MUP
- 3 Dom zdravlja
- 4 Opštinski stručni tim za borbu protiv nasilja – koordinator tima: Zoran Prica, psiholog CSR
- 5 Lokalna samouprava

6 Školska Uprava Sombor

PREVENTIVNE AKTIVNOSTI

Prevenција nasilja u obrazovno-vaspitnim ustanovama ima trostruki cilj:

- o unapređenje bezbednosti učenika
- o povećanje kvaliteta rada u ustanovi
- o dugoročno, sticanje veština neophodnih za konstruktivan i nenasilan način rešavanja budućih životnih problema

OPŠTI CILJ NAŠE ŠKOLE JE:

Da škola bude bezbedno i podsticajno mesto za sve i da se u njoj ostvaruje pravo svakog učenika za zaštitu od svih oblika nasilja.

SADRŽAJ PREVENTIVNIH AKTIVNOSTI - INFORMISANJE

- o Upoznavanje s pravnom regulativom (Opštim i Posebnim protokolom). Za realizaciju navedenog je zadužen Tim.
- o Izrada i kontinuirano unapređivanje Programa zaštite učenika (u daljem tekstu PZU). Za realizaciju navedenog je zadužen Tim.
- o Definisane pravila ponašanja i posledica kršenja pravila. Za realizaciju navedenog je zaduženo Nastavničko veće i direktor škole.
- o Usklađivanje dokumentacije ustanove (Statuta, Pravila ponašanja u ustanovi, Pravilnika o bezbednosti, Pravilnika o vaspitno-disciplinskim merama) sa zahtevima Posebnog protokola i PZU. Za realizaciju navedenog je zadužen direktor ustanove.
- o Upoznavanje svakog aktera školskog života sa PZU (Nastavničko veće, Školski odbor, Savet roditelja, Učenički parlament). Za realizaciju navedenog je zadužen direktor ustanove i Tim.
- o Imena članova Tima istaći na vidnom mestu u školi. Za realizaciju navedenog je zadužen direktor škole i predsednik Tima.
- o Tim na vidnom i dostupnom mestu ostavlja umnožene obrasce za prijavljivanje i evidentiranje nasilja (u svakom Dnevniku i u Knjizi dežurstva).

- o Obavezujuće korake u intervenciji istaći na vidno mesto u školi. Za realizaciju navedenog je zadužen direktor škole.
- o Informisanje učenika o procedurama i postupcima za zaštitu od nasilja odvijaće se preko časova odeljenskog starešina. Za realizaciju navedenog su zaduženi odeljenjske starešine uz saradnju sa predstavnicima Učeničkog parlamenta.
- o Informisanje roditelja o procedurama i postupcima za zaštitu od nasilja odvijaće se preko roditeljskih sastanaka. Za realizaciju navedenog su zaduženi odeljenjske starešine uz saradnju sa predstavnicima Saveta roditelja.
- o Analiza stanja u školi i izrada Akcionog plana interventnih i preventivnih aktivnosti. Za realizaciju navedenog je zadužen Tim.
- o Izveštavanje stručnih tela i organa upravljanja škole o realizaciji PZU (po završetku prvog polugodišta i na kraju školske godine). Za realizaciju navedenog je zadužen predsednik Tima.
- o Izrada programa saradnje sa medijima (u redovnoj i kriznoj situaciji). Za realizaciju navedenog je zadužen direktor škole, u saradnji sa Timom.
- o Umrežavanje svih ključnih nosilaca u zadatke prevencije nasilja (Savet roditelja, Školski odbor, Učenički parlament, Nastavničko veće). Za realizaciju navedenog je zadužen direktor ustanove.
- o Organizovanje dežurstva nastavnika i pomoćno-tehničkog osoblja radi osiguranja bezbednosti učenika na teritoriji škole. Za realizaciju navedenog je zadužen direktor ustanove.
- o Redovno vođenje „Knjige dežurstva“ od strane dežurnih nastavnika, u koju se beleže sve aktivnosti vezane za narušavanje reda, kao i druge relevantne informacije. Za realizaciju navedenog su zaduženi dežurni nastavnici.
- o Stručno usavršavanje zaposlenih iz oblasti nenasilne komunikacije i konstruktivnog rešavanja konflikata, kao i organizovanje predavanja, radionice ili tribine za zaposlene, roditelje i učenike u vezi ove tematike. Za realizaciju navedenog je zadužen direktor ustanove, uz konsultacije i predloge stručne službe.
- o Saradnja sa MUP-om (oko regulacije saobraćaja oko škole, dežurstvo prilikom školskih priredbi i ostalih manifestacija). Za realizaciju navedenog je zadužen direktor ustanove.

- o Saradnja sa Centrom za socijalni rad u okviru prevencije i ranog identifikovanja problema i drugih rizika za pojavu nasilja, te pravovremene pomoći. Za realizaciju navedenog je zadužen direktor škole i/ili stručni saradnik.
- o Bogaćenje školske biblioteke edukativnim knjigama kako nenasilno rešiti sukobe i popularizovanje čitanja knjiga kod učenika (sa ciljem razvijanja komunikacijskih i prosocijalnih životnih veština). Za realizaciju navedenog je zadužen bibliotekar, uz konsultacije stručne službe.
- o Realizacija radionica iz oblasti nenasilne komunikacije (asertivnost, veština aktivnog slušanja, JA poruke i sl.). Za realizaciju navedenog je zadužena stručna služba.
- o Radionice u okviru časova odeljenske starešine i/ili časova građanskog vaspitanja, s ciljem senzibilisanja učenika, odnosno jačanja njihovih empatijskih kapaciteta prema drugim osobama. Predložene teme za rad su: tolerancija, predrasude/stereotipi, različitost. Za realizaciju navedenog je zadužena stručna služba, uz saradnju sa odeljenskim starešinama i nastavnikom građanskog vaspitanja.
- o Obogaćivanje ponude vannastavnih aktivnosti u školi i motivisanje učenika na konstruktivno i korisno provođenje slobodnog vremena. Za realizaciju navedenog je zadužen nastavni kadar.
- o Pokretanje novih i kontinuirano održavanje već postojećih sportskih i kulturnih manifestacija (Dečja nedelja, Dan škole, Dan Svetog Save, Božićni program, Karneval povodom ispraćaja zime itd.) sa ciljem kreativnog i korisnog provođenja vremena u društvu i zajednici. Za realizaciju navedenog je zadužen Nastavničko veće.
- o Obeležavanje Dana Svetog Valentina 14. februara, sa ciljem razvijanja i negovanja umeća pisanja – upućivanja, ali i prihvatanja lepih poruka. Za realizaciju navedenog su zadužene odeljenske starešine u saradnji sa stručnom službom.
- o Učešće u humanitarnim akcijama i merama solidarnosti za ugrožene grupe i porodice, sa ciljem da se kod svih aktera školskog života razvije empatija i solidarnost. Za realizaciju navedenog je zadužen Učenički parlament u saradnji sa stručnom službom, direktorom škole, Crvenim krstom

PRAĆENJE, ANALIZA, EVALUACIJA I IZVEŠTAVANJE

EVIDENCIJA I NAČINI PRAĆENJA SLUČAJEVA NASILJA

Zaposleni u školi – odeljenski starešina, stručna služba i Tim– u obavezi su da vode evidenciju o pojavama nasilja u obrazac za evidenciju o slučajevima nasilja koji treba da sadrži:

1. Šta se dogodilo ?

2. Ko su učesnici ?
3. Kako je prijavljeno nasilje ?
4. Vrste intervencije?
5. Kakve su posledice?
6. Koji su ishodi preduzetih koraka?
7. Na koji način su uključeni roditelji, odeljenski starešina, stručna služba?
8. Praćenje efekata preduzetih mera

Potrebno je pratiti:

1. ponašanje deteta koje je trpelo nasilje (da li se povlači, da li postaje agresivno; da li traži podršku i na koji način...)
2. ponašanje deteta koje se ponašalo nasilno (da li nastavlja sa napadima, da li traži druge žrtve, da li ga grupa odbacuje, da li ga grupa podržava...);
3. kako reaguju –pasivni posmatrači (da li se obraćaju starijima za pomoć, da li svi znaju kako da se povežu sa unutrašnjom zaštitnom mrežom i ko je njihova osoba od poverenja, da li se prepoznaje strah, da li sami preduzimaju neke akcije i sl.);
4. šta se dešava u odeljenju (da li se izdvajaju nove grupe, kakva je atmosfera ...);
5. koliko su roditelji saradnici u aktivnostima na smanjivanju nasilja;
6. kako funkcioniše Tim i unutrašnja zaštitna mreža (gde su slabe tačke i šta se može bolje);
7. koliko su druge institucije (spoljna zaštitna mreža) uključene i koji su efekti njihovog uključivanja

Ukoliko se uvidi da se situacija nasilja ponavlja, usložnjava i postaje rizičnija i opasnija, neophodno je preduzeti sledeće zaštitne mere:

1. pojačati oprez svih zaposlenih i dežurnih nastavnika i učenika
2. uključiti u rad roditelje i školskog policajca
3. nastaviti sa individualnim radom - psiholog škole
4. uključiti stručnjake iz drugih ustanova (iz spoljašnje zaštitne mreže)

Sve subjekte uključene u rešavanje problema treba obavezati na diskreciju i zaštitu prava učenika.

PROCENJIVANJE EFEKATA PREVENCIJE/INTERVENCIJE

Na osnovu evidencije koje vode se vodi o slučajevima nasilja Tim će izvršiti procenu efekata preko sledećih indikatora:

1. broja i nivoa oblika nasilnog ponašanja
2. broj slučajeva nasilnog ponašanja sa pozitivnim efektima u odnosu na ukupan broj prijavljenih u toku školske godine
3. odnos prijavljenih oblika nasilnog ponašanja tekuće i prethodne školske godine
4. odnos broja slučajeva nasilnog ponašanja sa pozitivnim efektima tekuće i prethodne školske godine
5. analiza upitnika provedenog među učenicima o stepenu bezbednosti u školi

ANALIZA PRIMENE PROGRAMA

Primenu Programa prati i analizira Tim kvartalno, preko evidencije o realizovanim aktivnostima koje su planirane Programom. Ovim putem se utvrđuju i uzroci ukoliko neke planirane aktivnosti nisu realizovane.

IZVEŠTAVANJE O PRIMENI PROGRAMA

Tim kvartalno izveštava Nastavničko veće, a polugodišnje Školski odbor i Savet roditelja o realizaciji preventivnih i interventnih mera i aktivnosti.

PROCENA BEZBEDNOSTI U ŠKOLI

Prema analizi upitnika dobijenih u procesu samovrednovanja i analize ankete koja je sprovedena među učenicima procenjujemo da su ugrožene sledeće situacije i mesta u odnosu na vremenski period i prema frekvenciji odgovora sledećim redosledom:

SITUACIJA ili MESTO	VREMENSKI PERIOD
---------------------	------------------

Školsko dvorište	Odmor, za vreme nastavnih i vannastavnih aktivnosti kada se igra fudbal, dolazak, odlazak učenika
Hodnici	Za vreme odmora
Kros	Za vreme izvođenja
Sanitarni čvorovi	Za vreme odmora
Ekskurzija i izleti	Za vreme izvođenja
Svlačionice	Za vreme odmora
Učionica	Za vreme odmora

- Po pitanju upoznatosti sa pravilima ponašanja u školi 97% upitanih učenika je dao odgovor da ih adekvatno poznaju i svega je 3% učenika rekao da nije adekvatno upoznat sa tim pravilima
- Na pitanju osećanja sigurnosti u školi 77% učenika je odgovorio da se u školi oseća sigurnim, dok 23% učenika se ne oseća sigurnim u školi
- Na pitanje da li učenici znaju kome mogu da se obrate u slučaju ugroženosti njihove sigurnosti 89% daje potvrđan odgovor, dok 11% učenika kaže da ne znaju kome mogu da se obrate
- 72% učenika smatra da škola brzo i efikasno reaguje u situacijama u kojima su sigurnost i bezbednost učenika ugroženi, a 28% učenika nije zadovoljan brzinom reagovanja, odnosno reakcije škole ne smatra efikasnim
- 76 % učenika smatra da škola reaguje na prijave učenika i njihovih roditelja u vezi bezbednosti učenika u školi, dok 24% daje negativan odgovor na tom pitanju
- Kada su u pitanju emocionalni, zdravstveni i socijalni problemi i potrebe učenika 88% njih zna kome može da se obrati za pomoć, dok 12% ne zna kome da se obrati
- 70% učenika kaže da je siguran da se njegova privatnost poštuje, odnosno da informacije koje iznosi prilikom traženja pomoći u vezi nekog problema od zaposlenih škole se ne zloupotrebljavaju, dok 30% učenika nije siguran u to
- 74% učenika procenjuje da nastavnici, a pogotovo razredne starešine su uvek spremni da ih saslušaju kada im se obraćaju sa svojim problemima, dok 26% smatra da to nije tačno

- 90% učenika kaže da su nastavnici, a pogotovo razredni starešini uvek spremni da razgovaraju sa njihovim roditeljima

Prema analizi upitnika dobijenih u procesu samovrednovanja i analize ankete koja je sprovedena među nastavnicima najmanje bezbedno mesto u školi je školsko dvorište za vreme odmora, za vreme nastavnih i vannastavnih aktivnosti kada se igra fudbal, dolazak, odlazak učenika.

- Po pitanju upoznatosti sa pravilima ponašanja u školi 100% upitanih nastavnika je dao odgovor da ih adekvatno poznaju
- Na pitanju osećanja odgovornim za bezbednost učenika u školi 95% nastavnika je odgovorio da se u školi oseća odgovornim, dok 5% se ne oseća odgovornim
- Na pitanje da li su upoznati sa koracima koje treba da preduzmu kao dežurni nastavnik, ako uoči sumnja ili mu neko prijavi nasilno ponašanje 100% nastavnika je upoznat sa koracima
- 90% nastavnika smatra da je edukovan i informisan o emocionalnim, telesnim, zdravstvenim potrebama dece školskog uzrasta
- 100 % nastavnika smatra da škola reaguje na prijave učenika i njihovih roditelja u vezi bezbednosti učenika u školi
- 95% nastavnika se oseća kompetetnim i spremnim da reaguje u situacijama nasilnog ponašanja u školi

Prema analizi upitnika dobijenih u procesu samovrednovanja i analize ankete koja je sprovedena među roditeljima procenjujemo da su ugrožene sledeće situacije i mesta u odnosu na vremenski period i prema frekvenciji odgovora sledećim redosledom:

SITUACIJA ili MESTO	VREMENSKI PERIOD
Školsko dvorište	Odmor, za vreme nastavnih i vanastavnih aktivnosti kada se igra fudbal, dolazak, odlazak učenika
Učionice	Za vreme odmora
Hodnici	Za vreme odmora
Kros	Za vreme izvođenja

- Po pitanju upoznatosti sa pravilima ponašanja u školi 90% upitanih roditelja je dao odgovor da ih adekvatno poznaju i 10% rekao da nije adekvatno upoznat sa tim pravilima
- Na pitanju smatra da je njegovo dete sigurno i bezbedno u školi 92.5% roditelja je odgovorio da školu smatra sigurnim
- Na pitanje da li su roditeljske obaveze jasno i precizno definisane pravilnikom 90% smatra da jesu
- 90% roditelja smatra da škola brzo i efikasno reaguje u situacijama u kojima su sigurnost i bezbednost učenika ugroženi
- 100 % roditelja smatra da škola ga informiše o preduzetim merama povodom prigovora
- 72.5% roditelja dobro sarađuje sa odeljenskim starešinom i stručnom službom u praćenju razvoja deteta
- 89% roditelja je spreman da otvoreno razgovara sa kompetentnim osobama o potrebama deteta
- 97.5% roditelja smatra da u školi se poštuje privatnost i poverljivost informacija
- 100% roditelja otvoreno razgovara sa detetom o pojavama krede, pušenja, uzimanja droge, različitim vrstama maltretiranja i uznemiravanja u školi, i podstiču svoju decu da brinu o svom zdravlju i podržavaju akcije o promovisanju zdravog života

Na osnovu prikupljenih podataka zaključuje se da posebnu pažnju treba posvetiti povećanju bezbednosti i sigurnosti učenika u ustanovi.

- pojačanje dežurstva (za vreme 2 velika odmora i u popodnevnom časovima; na hodnicima, na dvorištu; kod toaleta i kod svlačionice)
 - uključivanje pomoćno-tehničkog osoblja u dežurstvo
- poželjno bi bilo postaviti video-nadzor na kritična mesta

AKCIONI PLAN PREVENTIVNIH AKTIVNOSTI

Na osnovu analiza stanja, praćenja nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja, vrednovanja kvaliteta i efikasnosti preduzetih mera i aktivnosti u oblasti prevencije u predhodnoj školskoj godini, Škola utvrđuje Akcioni plan preventivnih aktivnosti za narednu školsku godinu. Akcioni plan preventivnih aktivnosti je sastavni deo Godišnjeg plana rada škole.

6.6 PROGRAM PREVENCIJE MALOLETNIČKE DELIKVENCije

Cilj programa prevencije maloletničke delikvencije je da kroz jedinstveno delovanje sa drugim programima škole i svim nadležnim institucijama koje se bave zaštitom dece i mladih značajno utiče na podizanje nivoa svesti svih učenika, roditelja i nastavnika kao aktera obrazovno-vaspitnog procesa o delikventnom ponašanju, bezbednosti učenika, rizicima sukoba sa zakonom, mogućim posledicama te na taj način stvaranjem pretpostavki za pravilan rast i razvoj.

Specifični ciljevi škole u prevenciji maloletničke delikvencije su :

- podizanje odgovornosti učenika prema sopstvenoj bezbednosti i bezbednosti drugih
- uključivanje svih aktera obrazovno-vaspitnog procesa u program preventivnog delovanja
- ostvarivanje saradnje sa MUP-om
- ostvarivanje saradnje sa Centrom za socijalni rad
- ostvarivanje saradnje sa Domom zdravlja
- razvijanje potrebe poštovanja zakona
- razvijanje moralno-voljnih kvaliteta ličnosti
- uočavanje povezanosti psihoaktivnih supstanci i povećanog rizika od maloletničke delikvencije
- sposobnost funkcionisanja u zajednici, razvoj ljudskih vrlina i vrednosti

Način ostvarivanja programa

Program se ostvaruje kroz različite nastavne i slobodne aktivnosti sa učenicima, zaposlenima, roditeljima, odnosno drugim zakonskim zastupnicima u saradnji sa jedinicom lokalne samouprave, u skladu sa utvrđenim potrebama. Na nivou škole, analiza stanja se vrši u okviru programa preventivnih aktivnosti Tima za zaštitu učenika od nasilja što čini polaznu osnovu za utvrđivanje potreba. U

ostvarivanje programa uključuju se i fizička i pravna lica sa teritorije jedinice lokalne samouprave, ustanove u oblasti kulture i sporta, vršnjački posrednici, kao i lica obučena za prevenciju i intervenciju u slučaju nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja, diskriminacije i drugih oblika rizičnog ponašanja.

Programski sadržaji:

„Osnovi bezbednosti“ predavanja MUP-a“, radionice centra za socijalni rad, radionice Učeničkog parlamenta, predavanja predstavnika Doma zdravlja, podrška zlostavljanoj i zanemarenoj deci, edukacija nastavnika za neposredan rad sa decom sa neprilagođenim ponašanjem, osnaživanje dece i mladih za vršačku medijaciju, Dečija nedelja, društveno-koristan - sakupljanje stare hartije, akcija razmene knjiga, kros, sportski dan, sportska nedelja, školsko takmičenje u košarci, fudbalu, odbojci, poseta muzeju, bioskopu, pozorišnoj predstavi.

6.7 PROGRAM - OSNOVI BEZBEDNOSTI DECE

Cilj programa je sticanje novih i unapređenje postojećih znanja, veština i stavova radi podizanja bezbednosne kulture učenika. Nastavu će realizovati pripadnici Ministarstva unutrašnjih poslova koji poseduju znanja i veštine iz oblasti koje se izučavaju, kao i penzionisani pripadnici MUP-a.

Oblasti koje će biti realizovane kroz nastavu su:

- bezbednost dece u saobraćaju;
- policija u službi građana;
- nasilje kao negativna pojava;
- prevencija i zaštita dece od opojnih droga i alkohola;
- bezbedno korišćenje interneta i društvenih mreža;
- prevencija i zaštita dece od trgovine ljudima;
- zaštita od požara i
- zaštita od tehničko-tehnoloških opasnosti i prirodnih nepogoda.

Program “Osnovi bezbednosti dece” je realizovan od školske 2017/2018. godini kroz čas odeljenske starešine jednom mesečno, sa učenicima četvrtog i šestog razreda osnovne škole.

6.8 PROGRAM PREVENCIJE TRGOVINE LJUDIMA

U cilju sveobuhvatnog sagledavanja i razumevanja ovog složenog fenomena, važno je da se podsetimo šta pojam trgovina ljudima predstavlja, koji su najčešći oblici trgovine ljudima, ko su potencijalne žrtve i faktori ranjivosti, a ko su trgovci ljudima i na koje načine oni vrbuju i kontrolišu svoje žrtve u cilju eksploatacije.

TRGOVINA LJUDIMA

Trgovina ljudima je jedan od najkompleksnijih i najtežih oblika nasilja i krivično delo kome odrasli, mladi i deca mogu biti izloženi. Prema Konvenciji Saveta Evrope o borbi protiv trgovine ljudima³, članom 4, **trgovina ljudima je definisana** kao *vrbovanje, prevoz, premeštanje, skrivanje ili prihvatanje lica, uz primenu pretnje ili sile ili drugih oblika prinude, otmice, prevare, obmane, zloupotrebe ovlašćenja ili stanja ugroženosti, ili davanje ili primanje novčanih sredstava ili druge koristi radi dobijanja pristanka lica koje ima kontrolu nad drugim licem u cilju eksploatacije. Eksploatacija, u najmanju ruku, uključuje iskorišćavanje prostitucije drugih lica ili druge oblike seksualnog iskorišćavanja, prisilan rad ili pružanje usluga, služenje, ropstvo ili praksu sličnu ropstvu ili vađenje ljudskih organa.*

³ Konvencija Saveta Evrope o borbi protiv trgovine ljudima, Varšava, 16. maj 2005 godine.

Do eksploatacije uvek dolazi i eksploatacija se uvek održava upotrebom **sile, pretnje, prevaram, zloupotrebom ovlašćenja i/ili zloupotrebom teškog položaja, otmicom** ili na neki drugi način. Prema pomenutoj Konvenciji Saveta Evrope o borbi protiv trgovine ljudima „žrtva“ trgovine ljudima je svako fizičko lice koje je postalo predmet trgovine ljudima, a „dete“ je svako fizičko lice mlađe od 18. godina. Kada se radi o trgovini decom, čak i kada nema elemenata pretnje, prinude ili zloupotrebe položaja, a postoji eksploatacija, to predstavlja trgovinu ljudima. Takođe, pristanak žrtve trgovine ljudima na eksploataciju nema značaja ni u jednom slučaju kada se koriste sredstva pomenuta u definiciji trgovine ljudima.

Osnovni motiv trgovine ljudima je ostavriavanje materijalne dobiti bez obzira na oblik eksploatacije (prinudni brak, prinudno prosjačenje, prinudni rad, trgovina organima, seksualna eksploatacija i dr). Žrtve trgovine ljudima mogu biti ne samo žene i devojčice već i muškarci i dečaci, s tim da su najčešće žrtve seksualne eksploatacije osobe ženskog pola, a radne eksploatacije osobe muškog pola.

Prema Konvenciji Saveta Evrope o borbi protiv trgovine ljudima, trgovina ljudima predstavlja kombinaciju tri elementa:

vršenje radnje: vrbovanje, prevoz, premeštanje, skrivanje ili prihvatanje lica uz korišćenje **sredstava:** pretnja ili upotreba sile ili drugi oblici prinude, otmica, prevara, obmana, zloupotreba položaja ili ranjivosti, davanje ili primanje novca ili koristi da bi se dobio pristanak lica koje ima kontrolu nad drugim lice u **svrhu eksploatacije:** seksualna eksploatacija, prinudni rad ili usluge, ropstvo ili postupci slični ropstvu, služenje, uzimanje organa.

PREVENCIJA: PREVENCIJA I ZAŠTITA UČENIKA U ŠKOLI OD TRGOVINE LJUDIMA

Pored uloge **rane identifikacije žrtava** trgovine ljudima, koju škole/ustanove imaju kada postoji sumnja ili saznanje da je učenik/ca uključen/a u lanac trgovine ljudima, veoma značajna **uloga škole je i preventivna**, odnosno, edukativna uloga.

Žrtva trgovine ljudima može postati bilo koja osoba, a verovatnije je da će trgovci zloupotrebiti tešku ili specifičnu situaciju deteta ili mlade osobe.

INTERVENCIJA: ULOGA ŠKOLA U PRELIMINARNOJ IDENTIFIKACIJI UČENIKA KOJI SU POTENCIJALNE ŽRTVE TRGOVINE LJUDIMA

Škole kao ustanove obrazovanja i vaspitanja imaju značajnu ulogu u procesu preliminarne identifikacije žrtava trgovine ljudima. Preliminarna identifikacija se odnosi na procenu postojanja rizika da je učenik/ca žrtva trgovine i odnosi se na prijavu sumnje ili rizika na moguću trgovinu ljudima. Preliminarna identifikacija omogućava pokretanje postupka formalne identifikacije koju vrši Centar za zaštitu žrtava trgovine ljudima. Dakle, ustanove obrazovanja i vaspitanja imaju ulogu u procesu preliminarne identifikacije žrtava trgovine ljudima, a Centar za zaštitu žrtava trgovine ljudima vrši proces formalne identifikacije žrtava trgovine ljudima.

POSTUPANJE USTANOVA OBRAZOVANJA I VASPITANJA U SITUACIJAMA SUMNJE ILI SAZNAJNA DA JE UČENIK UKLJUČEN U BILO KOJI OBLIK TRGOVINE LJUDIMA

Ukoliko postoji sumnja ili saznanje da je učenik uključen u bilo koji oblik trgovine ljudima, škola je dužna da reaguje u skladu *Pravilnikom o protokolu postupanja u ustanovi u odgovoru na nasilje, zlostavljanje i zanemarivanje*⁶. Prilikom procenjivanja situacije važno je primeniti revidiranu *Listu indikatora za*

preliminarnu identifikaciju učenika koji su potencijalne žrtve trgovine ljudima, koja može poslužiti kao pomoćno sredstvo prilikom postupanja i preduzimanja daljih aktivnosti. Prilikom primene liste indikatora, potrebno je označiti indikatore za koje se proceni da se odnose na učenika/cu i preduzeti dalje mere i aktivnosti u skladu sa *pomenutim Pravilnikom*. U skladu sa Pravilnikom, direktor ustanove, ukoliko postoji sumnja ili saznanje da je učenik uključen u bilo koji oblik trgovine ljudima, o tome obaveštava službu nadležnu za identifikaciju i podršku žrtava trgovine ljudima, odnosno Centar za zaštitu žrtava trgovine ljudima, nadležni centar za socijalni rad i policiju. O situaciji i preduzetim aktivnostima ustanova obrazovanja i vaspitanja obaveštava Ministarstvo prosvete, nauku i tehnološkog razvoja, odnosno nadležnu školsku upravu.

Lista indikatora za preliminarnu identifikaciju učenika koji su potencijalne žrtve trgovine ljudima - <http://mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2022/02/Lista-indikatora-za-preliminarnu-identifikaciju-trgovine-ljudima-13122021.pdf>

Smernice za primenu liste indikatora i za dalje postupanje:

Ukoliko su identifikovani određeni faktori rizika i/ili manji broj slabih indikatora u odnosu na celokupnu listu, potrebno je praćenje i preduzimanje mera i aktivnosti u okviru ustanove u skladu sa zakonskom regulativom.

Ukoliko se identifikuje najmanje tri indikatora, bez obzira na oblast i stepen intenziteta (slab, umeren i/ili jak indikator), u odnosu na celokupnu listu indikatora, potrebne su konsultacije sa Centrom za zaštitu žrtava trgovine ljudima radi preduzimanja daljih mera i aktivnosti.

Ukoliko se identifikuje najmanje tri indikatora u odnosu na celokupnu listu indikatora (bez obzira na oblast) od kojih je jedan jak indikator

(3 – jak indikator), potrebno je da ustanova obavesti Centar za zaštitu žrtava trgovine ljudima, nadležni centar za socijalni rad i policiju.

Ukoliko zaposleni u ustanovama obrazovanja i vaspitanja **imaju saznanje ili sumnju da je učenik uključen u lanac trgovine ljudima**, postupaju sa unapred datim smernicama, situacija se pre svega prijavljuje Centru za zaštitu žrtava trgovine ljudima (koji vrši formalnu identifikaciju da li je taj učenik žrtva trgovine ljudima ili nije), nadležnom centru za socijalni rad i policiji. Ukoliko se utvrdi da je reč o trgovini ljudima, Centar za zaštitu žrtava trgovine ljudima odmah obaveštava nadležnog javnog tužioca u Višem javnom tužilaštvu, koji rukovodi predistražnom fazom postupka i preduzima radnje iz svoje nadležnosti.

U slučajevima kada su život ili zdravlje deteta/učenika neposredno ugroženi ili postoji mogućnost da usled nepreduzivanja hitnih mera zaštite, mogu biti neposredno ozbiljno ugroženi, bilo koji predstavnik sistema ili građanin ODMAH obaveštava policiju koja interveniše u cilju pružanja bezbednosne zaštite učeniku (i uključuje zdravstvene službe radi ukazivanja hitne medicinske pomoći učeniku, nadležni centar za socijalni rad, radi pružanja porodično pravne i socijalne zaštite i Centar za zaštitu žrtava trgovine ljudima koji će obaviti razgovor sa učenikom čim se proceni od strane lekara da je u mogućnosti). Dalji rad se nastavlja po naredbama ili zahtevima nadležnog tužioca koji rukovodi procesom.

Važno je imati u vidu i to da se u slučajevima kada učenik nije neposredno životno ugrožen, sumnja ili saznanje na trgovinu ljudima prijavljuje pre svega Centru za zaštitu žrtava trgovine ljudima, nadležnom centru za socijalni rad i policiji, pismenim ili usmenim putem. Ukoliko se prijava prvo podnese policiji, ona će prijavu primiti i odmah dostaviti nadležnom javnom tužiocu na postupanje.

Korisni linkovi:

Revidirana Lista indikatora za preliminarnu identifikaciju učenika koji su potencijalne žrtve trgovine ljudima možete preuzeti - <http://mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2022/02/Lista-indikatora-za-preliminarnu-identifikaciju-trgovine-ljudima-13122021.pdf>

Priručnik za obrazovni sistem zaštita učenika od trgovine ljudima - <http://www.mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2017/12/Prirucnik-Zastita-ucenika-od-trgovine-ljudima-Protected-002-1.pdf>

Priručnik Psihološke krizne intervencije u obrazovno-vaspitnim uslovima - <https://www.mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2020/06/Psiholo%C5%A1ke-krizne-intervencije-u-obrazovno-vaspitim-ustanovama.pdf>

Uredba o utvrđivanju opasnog rada za decu - <http://demo.paragraf.rs/WebParagrafDemo/?did=386023>

Centar za zaštitu žrtava trgovine ljudima - <http://www.centarzztlj.rs/>

ASTRA - <https://www.astra.rs/>

Atina – Udruženje građana za borbu protiv trgovine ljudima i svih oblika nasilja nad ženama - <http://atina.org.rs/sr>

6.9 PROGRAM SLOBODNIH AKTIVNOSTI

Cilj programa slobodnih aktivnosti je jačanje obrazovno-vaspitne delatnosti škole kroz organizaciju aktivnosti stvaralačkog, zabavnog i sportskog karaktera, podsticanje individualnih sklonosti i interesovanja učenika, sadržajnog i celishodnog korišćenja slobodnog vremena, bogaćenje društvenog života i rasonode učenika, razvijanje i negovanje drugarstva i prijateljstva.

Specifični ciljevi škole u okviru programa slobodnih aktivnosti su :

- raznovrsnost oblasti i sadržaja koji se nude učenicima
- interdisciplinarni pristup i korelacija sa nastavnim sadržajima
- usklađenost sa prostornim uslovima i mogućnostima škole
- usklađenost sa interesovanjima učenika
- sloboda izbora učenika
- organizovanost učenika u okviru grupa i kolektiva
- organizovani i planski sadržaji izabranih aktivnosti
- omogućavanje kreativnog i zabavnog načina zadovoljavanja interesovanja učenika
- ostvarivanje saradnje sa lokalnom zajednicom
- razvoj kreativnih , voljnih , sazajnih i fizičkih potencijala učenika

Osnovni principi po kojima se odvija rad učenika u okviru slobodnih aktivnosti su dobrovoljnost i interesovanje učenika.

Princip dobrovoljnosti se ogleda u samostalnom opredeljivanju učenika za one oblike delatnosti koje najviše odgovaraju njihovim sklonostima, sposobnostima i ispoljenim interesovanjima. Ovaj princip podrazumeva i slobodu promene aktivnosti za naredni period. Uvažavanje ovog principa važno je i sa stanovišta opšteg i profesionalnog razvoja učenika, posebno zbog toga što slobodan izbor aktivnosti omogućava učenicima da se što bolje oprobaju u onim sklonostima i sposobnostima koje mogu da zadovolje njihovu radoznalost i pronađu one aktivnosti koje najviše odgovaraju njihovim potrebama i realnijim mogućnostima .

Za uspješniji rad slobodnih aktivnosti neophodna je kontinuirana i osmišljena pedagoška saradnja između škole, đачkih roditelja, društvene sredine, sredstava javnog informisanja, Dečjeg parlamenta i sl.

Slobodne aktivnosti organizuju se u oblasti nauke, tehnike, kulture, umetnosti i sporta.

Škola posebnu pažnju posvećuje formiranju muzičke i dramske grupe učenika, školskog lista, folkloru i sportskih sekcija.

Način ostvarivanja programa :

U slobodne aktivnosti uključuju se učenici 1-8 razreda, s tim da se stalni oblici slobodnih aktivnosti organizuju za učenike 4-8 razreda. Za učenike 1-3 razreda slobodne aktivnosti se organizuju kao povremene interesne aktivnosti u okviru odeljenja.

Aktivnosti se planiraju i programiraju Godišnjim planom rada škole, a u njihovoj realizaciji mogu učestvovati i saradnici koji su direktno ili indirektno uključeni u obrazovno-vaspitni proces (roditelji, studenti, budući nastavnici i vaspitači, predstavnici organizacija koje se bave decom i brigom o deci i drugi). Aktivnosti u slobodnom vremenu mogu da se organizuju u učionici (odeljenju ili razredu), a mogu da se organizuju van učionice, ako to škola može da obezbedi. Moguće je organizovati više aktivnosti istovremeno, u grupama, a učenici se uključuju u te aktivnosti prema afinitetima.

Programski sadržaji :

U skladu sa interesovanjima učenika i kadrovsko - materijalnim uslovima za učenike 1-8 razreda organizuju se neke od sledećih slobodne aktivnosti: kulturno- umetnička prirodno- društveno-sportsko-rekreativne aktivnosti . Sledeći programi slobodnih aktivnost se organizuju svake školske godine, a u zavisnosti od kadrovskih mogućnosti i interesovanja učenika organizuju se u druge sekcije. Sadržaj sportskih aktivnosti se svake godine određuje na osnovu interesovanja učenika.

Stalna sekcija je dramska sekcija , hor i sekcija iz tehničkih nauka, ostale sekcije se određuju na godišnjem nivou.

6.10 PROGRAM PROFESIONALNE ORIJENTACIJE

Cilj programa profesionalne orijentacije škole je da u saradnji sa drugim ustanovama za profesionalnu orijentaciju pruža pomoć roditeljima/starateljima i učenicima u izboru srednje škole odnosno budućeg zanimanja.

Od školske 2013/14. godine, program PO realizuje se kroz projekat Profesionalna orijentacija na prelazu u srednju školu za učenika 7. i 8. razreda koji ima za cilj uspostavljanje funkcionalnog i održivog programa profesionalne orijentacije za učenike koji završavaju osnovnu školu.

Za učenike od 1. do 6. razreda cilj je da učenici prepoznaju svoje sposobnosti, sklonosti, interesovanja, talente, želje što je polazna osnova u procesu odlučivanja za izbor budućeg obrazovanja i zanimanja.

Specifični ciljevi škole u okviru programa profesionalne orijentacije su :

- ☐ praćenje razvoja učenika
- ☐ ostvarivanje saradnje sa ustanovama koje se bave profesionalnom orijentacijom
- ☐ primena petofaznog procesnog modela profesionalne orijentacije
- ☐ upoznavanje učenika sa njihovim sposobnostima
- ☐ upoznavanje učenika sa putevima školovanja
- ☐ upoznavanje učenika sa putevima karijere
- ☐ upoznavanje učenika sa zanimanjima
- ☐ pomoć učenicima i roditeljima u promišljenom donošenju odluke o izboru zanimanja

Način ostvarivanja programa :

Škola formira Tim za profesionalnu orijentaciju u čijem su sastavu nastavnici i stručni saradnici koji realizuje program profesionalne orijentacije za učenike 7. i 8. razreda. Tim implementira program profesionalne orijentacije tako što definiše redosled aktivnosti, oblik realizacije (kroskurikularno, čos/čoz, izborni predmet ili projekat) , informiše odeljenske starešine 7. i 8. razreda, učenike i roditelje, definiše broj učenika koji će biti obuhvaćeni programom, pribavlja saglasnost roditelja, formira raspored radionica, osniva vršnjačku grupu, pruža podršku u realizaciji radionica, saraduje sa srednjim

školama društvene sredine, sa ekspertima iz pojedinih oblasti, organizuje realne susrete, organizuje posetu sajmu obrazovanja na kom se predstavljaju srednje škole Subotice, saraduje sa stručnim organima škole, roditeljima, vodi evidenciju i izveštava. Učenici ostalih razreda obuhvaćeni su temama koje se realizuju na časovima odeljenskog starešine koje ih pripremaju za izbor poziva i uključivanje u svet rada.

Program podrazumeva uključivanje roditelja/staratelja u proces profesionalne orijentacije njihovog deteta pre svega kao podršku u samostalnom odlučivanju. Roditelji se ohrabruju da razvijaju sopstvene kompetencije za roditeljstvo u cilju osnaživanja deteta za donošenje samostalne odluke o izboru škole i zanimanja. Uključuju se putem roditeljskih sastanaka, zajedničkih radionica sa decom i realnih susreta u kojima učestvuju kao predstavnici zanimanja i prezenteri sopstvenog puta karijere.

Programski sadržaji :

Program za 7. razred čini 36 radionica, a za 8. razred 40 radionica. U zavisnosti od godišnjeg planiranja program se ostvaruje samo u sedmom, samo u osmom ili u oba razreda.

Program profesionalne orijentacije ostvaruje se kroz pet modula:

1. Samospoznaja: prepoznavanje sopstvenih kapaciteta, sposobnosti, interesovanja, vrednosti i sklonosti.
2. Informisanje o zanimanjima: prikupljanje informacija o zanimanjima, analiza i strukturisan način obrade informacija tako da se omogući dobra informisanost pri odlučivanju o izboru zanimanja.
3. Mogućnosti školovanja: upoznavanje mogućnosti školovanja i karijere koje vode do ostvarenja željenog zanimanja.
4. Realni susreti sa svetom rada i zanimanja: susret sa predstavnicima zanimanja, raspitivanje o zanimanju i isprobavanje zanimanja u preduzećima/ organizacijama/ ustanovama/ srednjim školama kako bi mladi proverili i upotpunili sopstvene slike o svetu rada i zanimanja.
5. Odluka o izboru zanimanja: analiza sopstvenog puta profesionalne orijentacije i donošenje samostalne odluke o izboru škole/zanimanja.

Za učenike od 1. do 6. razreda profesionalna orijentacija se realizuje temama u okviru obavezne i izborne nastavne predmete, ČOS i slobodne aktivnosti.

Plan aktivnosti se određuje akcionim planom u GPRŠ.

6.11 PROGRAM ZDRAVSTVENE ZAŠTITE

Cilj programa zdravstvene zaštite učenika je očuvanje zdravlja i prevencija ozbiljnijih zdravstvenih poremećaja učenika, podsticanje pravilnog odnosa i brige prema sopstvenom zdravlju, razvoj zdravstvenih i higijenskih navika kod učenika kao pretpostavki za pravilan rast i razvoj, formiranje odgovornog odnosa i načina zaštite od savremenih bolesti.

Specifični ciljevi škole u programu zdravstvene zaštite su :

- ostvarivanje saradnje sa Domom zdravlja
- sticanje znanja, veština, stavova u očuvanju sopstvenog zdravlja: pravilna ishrana; higijenske navike; fizička aktivnost; prevencija bolesti zavisnosti; humanizacija odnosa među polovima; kvalitetan suživot u zajednici; promovisanje pozitivnih socijalnih interakcija u cilju očuvanja zdravlja;
- osposobljavanje učenika da budu aktivni učesnici u očuvanju svoga zdravlja, razvijanje odgovornog odnosa prema sebi i drugima, prevencija negativnih oblika ponašanja značajnih za očuvanje zdravlja
- upoznavanje učenika sa načinima kontrolisanja ličnog zdravstvenog stanja i značajem redovne kontrole;
- unapređivanje higijenskih i radnih uslova u školi i eliminisanje uticaja koji štetno deluju na zdravlje;
- ostvarivanje aktivnog odnosa i uzajamne saradnje škole, porodice i zajednice radi uticanja na razvoj, zaštitu i unapređenje zdravlja učenika.

Složena zdravstvena problematika karakteristična za populaciju mladih zahteva intenzivan i sistematski obrazovni rad na ovom polju .

Škola saraduje sa zdravstvenim ustanovama u sprovođenju zdravstvene zaštite učenika, posebno u obavljanju lekarskih pregleda dece koja polaze u prvi razred, sprovođenju redovnih sistematskih lekarskih pregleda i vakcinacija, u skladu sa zakonom.

Cilj zdravstvenog vaspitanja je da doprinese izgrađivanju telesno, psihički i socijalno zdrave i zrele ličnosti, sposobne da se brine za očuvanje, zaštitu i unapređenje sopstvenog i zdravlja drugih ljudi .

Da bi se ovaj cilj ostvario potrebno je realizovati sledeće zadatke

-razvijati i formirati svest učenika da je zdravlje osnovni izvor ljudske sreće, da je uslov za uspešan rad i napredovanje,

-podizati zdravstvenu kulturu učenika tako da briga o zdravlju postane sastavni deo svakodnevnih navika i potreba,

-razvijati svest učenika o značaju fizičkih aktivnosti (kretanje, igra, sport, rad) za pravilno funkcionisanje i očuvanje funkcija pojedinih organa i organizma u celini,

-osposobljavanje i motivisanje učenika da budu nosioci zdravstveno-vaspitnih akcija u školi i u široj društvenoj sredini,

-razvijati svest i odgovornost pojedinaca za sopstveno zdravlje (suzbijanje higijensko-zdravstvene nemarnosti i zapuštenosti, upoznavanje sa pravilnom ishranom), upoznavanje učenika sa higijensko-estetskim zahtevima u odevanju, upoznavanje sa psihofizičkim karakteristikama uzrasta, naročito puberteta, sa uzrocima i oblicima pubertetskih kriza i osposobljavanje za njihovo prevazilaženje,

-sticati znanja o štetnom uticaju psiho-aktivnih supstanci na zdravlje (upoznavanje učenika sa društvenim korenima bolesti zavisnosti i njihovim pojavnim oblicima, o štetnom uticaju na potomstvo i sl.), podsticanje učenika da prihvataju mere protiv bolesti zavisnosti i da se i sami uključuju u organizovanje akcija protiv pušenja, uživanja alkohola, širenja droge i narkomanije .

Realizacija sadržaja i oblika rada

Pojedini zadaci ovog područja obuhvaćeni su programima nastavnih predmeta, te će se i na časovima redovne nastave realizovati. Poseban značaj u realizaciji ovog vaspitnog zadatka ima nastava biologije i zdravstvenog vaspitanja. Veliki udeo u ostvarivanju ovog zadatka imaće i odeljenjski starešina na ČOS-u, a teme će se realizovati u vidu predavanja stručnjaka , diskusija, razgovora, pitanja i odgovora u nastavi na susretima , seminarima itd .

Ovaj vaspitni zadatak će se realizovati i na časovima dopunske i dodatne nastave, kao i u okviru slobodnih aktivnosti učenika.

U realizaciji ovog, škola će angažovati i zdravstvene radnike iz ambulante Stare Moravice, kao i iz Doma zdravlja “Dr Hadži Janoš” iz Bačke Topole.

Teme zdravstveno-vaspitnog predavanja polivalentne patronaže:

- Za 1. razred: Lična higijena; Zdrava ishrana

- Za 2. razred: Bolest prljavih ruku; Zdrava ishrana
- Za 3. razred: Kako sačuvati zdravlje; Zanemarivanje i zlostavljanje
- Za 4. razred: Kapljične infekcije; Fizičke aktivnosti
- Za 5. razred: Pubertet; Zdrava ishrana
- Za 6. razred: Alkoholizam i pušenje
- Za 7. razred: Tuberkuloza; Zdravi stilovi života
- Za 8. razred: Sida; Kontracepcija

Konkretno razrađeni program realizacije zdravstveno-vaspitnog zadatka nalazi se u sastavu programa odeljenjskog starešine .

Kontrola zdravstvenog stanja učenika: pregled učenika pre upisa u I razred, vakcinacija i revakcinacija, preventivni pregled i zaštita zuba, sistematski lekarski pregledi, kontrolni pregledi učenika kod kojih se na sistematskom pregledu pronađe neko oboljenje, pregledi učenika pre sportskih takmičenja, Komisijsko oslobađanje od fizičkog vaspitanja (delimično ili potpuno).

Kontrola higijenskih i radnih uslova u školi: sanitarni pregled osoblja koje rade sa namirnicama u školskoj kuhinji, sanitarna kontrola kuhinje (uslovi rada, snabdevanje robom, namirnicama, čuvanje i izdavanje namirnica, izdavanje hrane i uklanjanje otpadnih materija), kontrola sanitarnih čvorova.

6.12 PROGRAM SOCIJALNE ZAŠTITE

Cilj :

Cilj programa je briga o učenicima sa socijalnim problemima različite vrste, posebno učenika iz osetljivih društvenih grupa kojima je potrebna pomoć, a u saradnji sa nadležnim institucijama.

Specifični ciljeći škole u ostvarivanju programa socijalne zaštite :

1. pružanje pomoći učenicima sa poremećajima u ponašanju
2. pružanje pomoći vaspitno zapuštenim ili ugroženim učenicima, učenicima koji dolaze iz deficitarnih porodica ili porodica sa problematičnim odnosima
3. praćenje redovnosti pohađanja nastave, preduzimanje mera
4. saradnja sa roditeljima
5. saradnja sa ustanovama i organizacijama koje se bave socijalnim pitanjima

6. upoznavanje i praćenje socijalnih prilika učenika, upućivanje u ostvarivanje socijalno zaštitnih mera
7. utvrđivanje socio-ekonomskog statusa roditelja i upućivanje na ostvarivanje prava
8. razvijanje vrednosti socijalne prihvaćenosti, solidarnosti, humanosti

Način ostvarivanja programa :

Pomoć učenicima sa problemima u ponašanju : Identifikacija učenika sa određenim socijalnim problemima u ponašanju vrši se u kontinuitetu. Na početku školske godine odeljenske starešine, pedagog i direktor škole, snimaju socijalno stanje učenika i na osnovu njega rade plan delovanja. Tokom godine, svaka nova situacija se posmatra, prati, analizira i planiraju se mere koje će se preduzimati koje se zatim i realizuju. Škola uočene probleme pokušava da reši saradnjom sa roditeljima (službenim pozivima u školu i informativnim razgovorima), a ukoliko nema rezultata, u toku školske godine uključuju se ustanove i organizacije socijalne zaštite.

Pomoć materijalno ugroženim učenicima : Identifikacija učenika koji se nalaze u teškoj materijalnoj situaciji obavlja se kako na početku, tako i tokom cele godine. Škola će po potrebi organizovati humanitarne akcije prikupljanja odeće, obuće i školskog materijala za učenike teškog materijalnog stanja. Nosioци aktivnosti sem učitelja, odeljenjskih starešina, pedagoga i direktora škole, mogu biti i članovi tima za zaštitu dece od nasilja, članovi tima za inkluziju i roditelji. Ove akcije se mogu organizovati i u saradnji sa lokalnom zajednicom, posebno sa ustanovama i udruženjima koje brinu o socijalnoj zaštiti.

Programski sadržaji :

Identifikacija učenika sa teškoćama u emocionalnom, socijalnom razvoju i sazrevanju, težim porodičnim problemima i poremećenim ponašanjima, osposobljavanje roditelja za rešavanje problema koji se odnose na ponašanje, davanje saveta za rešavanje problema učenika koji su posledica poremećenih porodičnih odnosa, saradnja sa Domom zdravlja-edukativna predavanja, kontrolni i sistematski pregledi, saradnja sa Centrom za socijalni rad - posredovanje u ostvarivanju prava na besplatne udžbenike, troškove ishrane, ekskurzije, izlete, pozorišne i bioskopske predstave, kompenzatorni programi za učenike koji treba da se upišu u prvi razred, organizacija humanitarnih akcija – sakupljanje odeće, obuće, darodavnica udžbenika, produženi boravak, pomoć u učenju, sociometrijski upitnik u odeljenju.

6.13 PROGRAM ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE

Program zaštite životne sredine obuhvata aktivnosti usmerene na jačanje i razvoj svesti o značaju zdrave životne sredine.

Škola doprinosi zaštiti životne sredine ostvarivanjem programa zaštite životne sredine, zajedničkim akcijama u skladu sa zakonom.

ZAŠTITA I UNAPREĐIVANJE ŽIVOTNE SREDINE

Cilj : Podizanje nivoa ekološke svesti učenika o školskoj i vanškolskoj sredini kroz saradnju sa svim akterima obrazovno-vaspitnog procesa, promocija zdravih stilova života i isticanje njihove povezanosti sa životnom sredinom. Širenje saznanja učenika o značaju očuvanja životne sredine i prirodnih resursa za planetu i sve ljude.

Specifični ciljevi škole u ostvarivanju programa:

1. Upoznavanje učenika sa prirodnim resursima
2. Upoznavanje sa resursima i racionalnom upotrebom u oblasti energetike
3. Zaštita životne sredine
4. Saradnje sa lokalnom zajednicom
5. Analiza stanja i utvđivanje potreba
6. Stvaranje navike učenika za održavanje školskog i životnog prostora čistim
7. Stvaranje navike učenika za odlaganje otpada u odgovarajuće kontejnere za reciklažu.
8. Podsticanje likovnog i literarnog izraza razmišljanja i osećanja učenika o zaštiti životne sredine
9. Promocija zdravog načina ishrane učenika
10. Racionalna upotreba resursa u oblasti energetike

Način i postupak ostvarivanja programa

Fizičko i psihičko zdravlje učenika je osnovni preduslov njihovog uspešnog rada i napredovanja, te otuda zdravstveno-vaspitni rad treba shvatiti kao princip celokupnog vaspitno-obrazovnog procesa.

Pojedini zadaci ovog područja obuhvaćeni su programima nastavnih predmeta i ostalih obrazovno-vaspitnih aktivnosti. Poseban značaj u njegovoj realizaciji ima nastava fizičkog i zdravstvenog vaspitanja, biologija, psihologija, zatim, od vannastavnih aktivnosti akcije u odeljenjskoj zajednici, kao i aktivnost omladine Crvenog krsta.

Zdravstvenom vaspitanju mogu da doprinesu predavanja, diskusije, razgovori i samostalni radovi učenika. Ovi oblici rada realizuju se uz pomoć filma, literature, TV-programa i sl.

Ovo vaspitno područje treba da bude ostvareno tako da učenici shvate prirodu i slobodu ljubavi kao jedinstva telesnog i duhovnog u čoveku.

Program zaštite životne sredine ima za cilj da utiče na razvijanje zdravstvenih, higijenskih i estetskih, tako i društvenog i prirodnog smera.

Cilj nam je, da učenici budu u stanju da uključe i nestručne osobe u akcije zaštite životne sredine, da prepoznaju metode selektivne obrade i recikliranja otpadnog materijala, da imaju argumente za očuvanje prirode.

Realizacija programa se ostvaruje kroz nastavu četvorogodišnjeg plana i programa iz biologije, aktivnosti ekološke sekcije škole, zajedničkim istraživanjima i akcijama škole i lokalne samouprave. Školski razvojni plan sadrži među istaknutim ciljevima zaštitu životne sredine. Aktivnosti se određuju na godišnjem nivou.

6.14 PROGRAM SARADNJE SA LOKALNOM SAMOUPRAVOM

Cilj :

Osnovni cilj programa saradnje sa lokalnom samoupravom je saradnja, usklađivanje aktivnosti i zajedničko, plansko i sistematsko delovanje na formiranje odgovornog odnosa učenika prema široj društvenoj sredini u savremenim uslovima života i rada kako bi se u kontinuitetu usvajale, proširivale i obogaćivale obrazovne, kulturne i ljudske vrednosti neophodne za razvoj pojedinca, a koje se povratno reflektuju na napredak celokupne društvene zajednice.

Specifični ciljevi :

1. ostvarivanje saradnje sa lokalnom zajednicom
2. planiranje aktivnosti i uključivanje u njih
3. povezanost obeležavanja verskih praznika u školi i crkvenim organima
4. prevencija i podizanje svesti učenika o zakonskim regulativama u saobraćaju, javnom i društvenom životu
5. razvoj svesti učenika o zanimanju vatrogasaca i ulozi vatrogasne službe u očuvanju bezbednosti ljudi

6. usvajanje i bogaćenje kulturnih vrednosti učenika.
7. formiranje pravilnog usmenog i pismenog izražavanja na književnom jeziku od strane učenika na javnim mestima.
8. značaj humanitarne organizacije „Crveni Krst“ u lokalnoj sredini i šire.
9. očuvanje sopstvenog zdravlja i zdravlja drugih ljudi - značaj Doma zdravlja u lokalnoj sredini.
10. očuvanja kulturne tradicije
11. formiranje humanog odnosa prema deci i ljudima iz osetljivih društvenih grupa.
12. Bogaćenje znanja učenika o kulturnoj tradiciji i nekadašnjim načinima života ljudi u ovom kraju.
13. formiranje odnosa sa budućim učenicima naše škole.

Način ostvarivanja programa :

Škola prati i uključuje se u dešavanja na teritoriji jedinice lokalne samouprave i zajedno sa njenim predstavnicima planira sadržaj i način saradnje, naročito o pitanjima od kojih zavisi razvitak škole. Škola se u ovom programu povezuje sa institucijama različitih oblasti, a od šireg društvenog značaja kako bi se kroz planiranje i ostvarivanje zajedničkih aktivnosti i načina izvođenja, učenici upoznali sa njihovim načinom funkcionisanja, opštom delatnošću, ulogom u društvu, načinima pomoći i uslugama koje pružaju građanima. Saradnja se ostvaruje kroz slobodne aktivnosti i redovnu nastavu u zavisnosti od povezanosti sa sadržajima, kroz posete, predavanja, izložbe, konkurse, takmičenja, smotre, radionice, demonstracije, konsultacije, savetovanja, nagrađivanja, ...

Programski sadržaji :

Poseta policijskoj stanici; poseta Vatrogasnog društva školi; poseta kasarni; Dom kulture – poseta bioskopskim i pozorišnim predstavama; Gradska biblioteka - takmičenje u recitovanju, radionice; Muzej - posete izložbama, radionice; Crveni krst – takmičenje u prvoj pomoći, predavanja, trka za srećnije detinjstvo; Dom zdravlja – nastup učenika na otvaranju skupova, predavanja, pregledi, poseta; posete srednjim školama; poseta Nacionalnoj službi za zapošljavanje; saradnja sa Mesnom zajednicom- priredbe, ekološke i humanitarne akcije; saradnja sa predškolskom ustanovom- upis prvaka, otvorena vrata škole.

6.15 PROGRAM SARADNJE SA PORODICOM

Cilj :

Osnovni cilj programa saradnje sa lokalnom samoupravom je saradnja, usklađivanje aktivnosti i zajedničko, plansko i sistematsko delovanje na formiranje odgovornog odnosa učenika prema široj

društvenoj sredini u savremenim uslovima života i rada kako bi se u kontinuitetu usvajale, proširivale i obogaćivale obrazovne, kulturne i ljudske vrednosti neophodne za razvoj pojedinca, a koje se povratno reflektuju na napredak celokupne društvene zajednice.

Specifični ciljevi :

1. ostvarivanje saradnje sa lokalnom zajednicom
2. planiranje aktivnosti i uključivanje u njih
3. povezanost obeležavanja verskih praznika u školi i crkvenim organima
4. prevencija i podizanje svesti učenika o zakonskim regulativama u saobraćaju, javnom i društvenom životu
5. razvoj svesti učenika o zanimanju vatrogasaca i ulozi vatrogasne službe u očuvanju bezbednosti ljudi
6. usvajanje i bogaćenje kulturnih vrednosti učenika.
7. formiranje pravilnog usmenog i pismenog izražavanja na književnom jeziku od strane učenika na javnim mestima.
8. značaj humanitarne organizacije „Crveni Krst“ u lokalnoj sredini i šire.
9. očuvanje sopstvenog zdravlja i zdravlja drugih ljudi - značaj Doma zdravlja u lokalnoj sredini.
10. očuvanja kulturne tradicije
11. formiranje humanog odnosa prema deci i ljudima iz osetljivih društvenih grupa.
12. Bogaćenje znanja učenika o kulturnoj tradiciji i nekadašnjim načinima života ljudi u ovom kraju.
13. formiranje odnosa sa budućim učenicima naše škole.
14. Škola podstiče i neguje partnerski odnos sa roditeljima, odnosno starateljima učenika, zasnovan na principima međusobnog razumevanja, poštovanja i poverenja.
15. Polazna osnova za pružanje pomoći u rešavanju problema u učenju i ponašanju učenika je pre svega dobro poznavanje porodične sredine, kao i uspostavljanje uspešne i sadržajne saradnje škole i porodice.

Saradnja sa roditeljima ostvaruje se:

- individualnim razgovorima i razmenom mišljenja odelj. starešine, nastavnika, stručnih saradnika i roditelja

- grupnim razgovorima koje organizuje odeljenjski starešina u saradnji sa stručnom službom škole, roditeljskim sastancima koje saziva, priprema i vodi odeljenjski starešina. Održavaju se prema potrebi, a najmanje četiri puta u toku godine
- putem Saveta roditelja koji ima svoj program rada i
- na otvorenim danima škole koji se organizuju za vreme Dečije nedelje i tokom prolećnih aktivnosti

6.16 PROGRAM PRILAGOĐAVANJA NA ŠKOLSKU SREDINU

Programom prilagođavanja na školsku sredinu škola definiše aktivnosti koje obuhvataju detaljno informisanje novopridošlih učenika i nastavnika.

Ciljevi:

- omogućavanje koordinacije, usklađivanja, sinhronizacije, povezivanja aktivnosti učenika i nastavnika;
- pružanje pomoći nastavnicima u realizaciji radnih zadatak;
- obezbeđivanje uslova za bržu adaptaciju učenika.

Specifični ciljevi:

- informisanje novopridošlih učenika i nastavnika o njihovim pravima i obavezama, te načinima uključivanja u rad Škole;
- stvaranje partnerskog odnosa aktera obrazovanja u školi.

Način ostvarivanja programa

U ostvarivanju programa učestvuju : direktor, sekretar, stručni saradnici, odeljenjske starešine i stručna veća. Programski sadržaji se realizuju individualnim razgovorima i tokom cele godine.

Aktivnosti namenjene novopridošlim učenicima:

- upoznavanje učenika i roditelja sa direktorom škole i stručnom službom;
- razgovor sa stručnom službom – prikupljanje informacija o detetu i prethodnom školovanju;
- upoznavanje učenika i roditelja sa odeljenskim starešinom;
- upoznavanje učenika i roditelja sa školskim prostorom, dnevnim i nedeljnim

- ritmom rada škole i opštim informacijama o radu škole;
- pružanje pomoći u obezbeđivanju udžbenika;
- upoznavanje sa odeljenjem;
- pružanje pomoći u adaptaciji na novo odeljenje;
- praćenje prilagođavanja u saradnji sa roditeljima

Vreme realizacije	Aktivnosti/teme	Način realizacije:	Nosioci realizaci
prvi susret sa porodicom i sa učenikom	Sakupljanje anamnestičkih podataka o učeniku i o dosadašnjem postignuću u školi	razgovor, anketa	Stručna služba
prvi dan učenika u školi	Upoznavanje učenika sa drugim učenicima u odeljenju, pružanje pomoći u adaptaciji	razgovor u odeljenju	odeljenska starešina
prvi dan učenika u školi	Upoznavanje Odeljenskog veća sa novom situacijom u odeljenju	razgovor sa nastavnicima	Stručna služba, direktor,
prvi – drugi mesec	Pomaganje procesa adaptacije uz pomoć radionica posvećenih međusobnoj saradnji sa učenicima	radionice na časovima odeljenskog starešine	odeljenske starešine, Stručna služba
kontinuirano	Praćenje procesa adaptacije učenika na školsku sredinu	posmatranje, praćenje uspeha učenika, po potrebi sociometrijsko ispitivanje	odeljenska starešina, direktor škole
-	Ispitanje interesovanja učenika i uključivanje učenika u vannastavne aktivnosti	razgovori, ankete	predmetni nastavnici, odeljenska starešina, Stručna služba
kontinuirano	Kontinuirana saradnja sa porodicom	prijem roditelja	odeljenske starešine, Stručna služba

Ostvarivanje programa podrške novopridošlim učenicima prati stručna služba.
Mere praćenja su: poseta časova, analiza dokumentacije, razgovori.

Aktivnosti namenjene novopridošlim nastavnicima:

- upoznavanje nastavnika sa direktorom škole, pravnikom, stručnom službom;
- pružanje informacija o organizaciji rada škole, pravima, odgovornostima i zaduženjima na radnom mestu;
- upoznavanje sa školskim prostorom, kabinetima i raspoloživim nastavnim sredstvima;
- upoznavanje sa zaposlenima;
- pružanje podrške u radu nastavnika

6.17 PROGRAM UVOĐENJA PRIPRAVNIKA U POSAO

Uvođenje u posao nastavnika, vaspitača i stručnog saradnika - pripravnika ima za cilj da ga osposobi za samostalan obrazovno-vaspitni i stručni rad i za polaganje ispita za licencu.

Programom uvođenja u posao pripravnik, nastavnik i stručni saradnik stiče znanja i razvija veštine i sposobnosti potrebne za ostvarivanje obrazovno-vaspitnog rada koji se odnose na:

1. Planiranje, programiranje, ostvarivanje i vrednovanje obrazovno-vaspitnog rada
2. Praćenje razvoja i postignuća učenika
3. Saradnja sa kolegama, porodicom i lokalnom zajednicom
4. Rad sa učenicima sa smetnjama u razvoju
5. Profesionalni razvoj
6. Dokumentacija

Vreme realizacije	Aktivnosti/teme	Način realizacije:	Nosioci realizacije
kontinuirano	Praćenje pripravnika u realizaciji nastave	poseta časova, pregled planova i priprema	Stručna služba, mentor
kontinuirano	Pružanje stručne pomoći	pružanje pomoći	Stručna služba,

septembar	Uključivanje kolega iz Stručnog veća u praćenje pripravnika		Članovi Stručnog veća
septembar	Angažovanje mentora	rešenje o angažovanju	direktor
kontinuirano	Razmena iskustava u praćenju rada pripravnika .		pripravnici
jun	Realizacija časa od strane pripravnika u prisustvu svih koji prate njegov rad	poseta časa	komisija za proveru
avgust	Davanje konačne ocene i mišljenja o radu pripravnika	pisanje mišljenja	komisija za proveru
Ostvarivanje programa uvođenja pripravnika u posao prati pedagog i mentor . Mere praćenja su: poseta časova, analiza dokumentacije pripravnika i mentora, razgovori			

6.18 PROGRAM IZLETA, EKSKURZIJA I NASTAVE U PRIRODI

Cilj programa izleta, ekskurzija i nastave u prirodi kao oblika vaspitno – obrazovnog rada jeste da doprinese ostvarivanju ciljeva i zadataka obrazovanja i vaspitanja, ciljeva i zadataka nastavnih predmeta, kao i neposredno upoznavanje sa pojavama i odnosima u prirodnoj i društvenoj sredini, sa kulturnim, istorijskim i duhovnim nasleđem i privrednim dostignućima. Osmišljavaju se kako bi učenici upoznali sve krajeve naše države, istorijske, kulturne i druge sadržaje iz oblasti koje se izučavaju u okviru nastave, kao i rekreativno – zdravstveni oporavak učenika.

Obrazovno-vaspitni zadaci:

- proučavanje objekata i fenomena u prirodi;
- uočavanje uzročno-posledičnih veza u konkretnim prirodnim uslovima;
- razvijanje pozitivnih odnosa prema nacionalnim, kulturnim, estetskih vrednostima, sportskim potrebama i navikama, pozitivnim socijalnim odnosima;
- upoznavanje načina života, običaja i rada ljudi pojedinih krajeva;
- razvijanje međusobnih odnosa, uvažavanja, poštovanja i socijalizacija učenika;
- negovanje humanosti, solidarnosti, osećaja zajedništva;

- razvijanje interesovanja za prirodu;
- shvatanje značaja zdravih stilova života;
- podsticanje ispoljavanja pozitivnih emocionalnih doživljaja;
- proširivanje postojećih i sticanje novih znanja i iskustava tokom boravka vezanih za sadržaje iz različitih predmeta, a posebno iz istorije, geografije, biologije, likovne kulture, TIO, mađarskog i srpskog jezika;
- povezivanje teoretskih znanja sa praktičnim iskustvima;
- poboljšanje zdravlja i fizičkih sposobnosti učenika;
- razvijanje zdravstvenih i higijenskih navika i brige o sopstvenom zdravlju
- osamostaljivanje učenika u realizaciji različitih aktivnosti

Način ostvarivanja programa :

U stručnoj pripremi ekskurzija učestvuju svi nastavnici koji treba pažljivo da se upoznaju sa maršutom ekskurzije i mogućnostima koje ona pruža. Nastavničko veće škole verifikuje izbor destinacija za ekskurziju, bira stručnog vođu puta koji sačinjava operativni plan rada za svaki dan ekskurzije.

Ekskurzije i izleti će se organizovati i izvesti uz prethodnu pismenu saglasnost roditelja za najmanje 60% učenika istog razreda i ukoliko se obezbede odgovarajući uslovi za ostvarivanje ciljeva i zadataka ekskurzije i izleta.

Nastava u prirodi se organizuje za učenike od prvog do četvrtog razreda u trajanju od sedam do deset dana uz prethodnu pismenu saglasnost roditelja za najmanje 70% učenika odeljenja. U okviru nastave u prirodi ostvarivaće se odgovarajući sadržaji iz nastavnih i vannastavnih aktivnosti iz nastavnog plana i programa osnovne škole, u klimatski pogodnom mestu iz obrazovno – vaspitnih, zdravstveno – rekreativnih i drugih razloga.

Nakon realizovanih ekskurzija, izleta nastave u prirodi stručne vođe podnose izveštaj direktoru škole sa ocenom o izvođenju i kvalitetu pruženih usluga. Izveštaj se dostavlja Savetu roditelja i Nastavničkom veću radi razmatranja, a Školskom odboru radi razmatranja i usvajanja. Podneti izveštaji su sastavni deo izveštaja o radu škole.

Realizacija programa je prilagođena uzrastu i psiho-fizičkim karakteristikama učenika, a posebno se vodi računa o bezbednosti učenika i razvijanju samostalnosti i lične odgovornosti.

Programski sadržaji :

Izlet u subotički ZOO vrt u okviru predmeta Čuvari prirode (1 mesečno); izlet-Katai salaš, Sunčani salaš, Carska bara, Ergela Kelebija, Ergela Zobnatica, Bečej (zamak Fantast), Zasavica ; Tara, Fruška gora;

jednodnevne i dvodnevne đачkih ekskurzija – Beograd, Novi Sad (Petrovaradin, Sremska Kamenica), Mitrovac na Tari, Valjevo, Đerdap, Drvengrad itd.

U izboru programskih sadržaja i maršruta izleta i ekskurzija uzimaju se u obzir zahtevi nastavnih programa svih predmeta koje učenici izučavaju u toj školskoj godini i psihofizičke sposobnosti učenika.

6.19 PROGRAM RADA ŠKOLSKE BIBLIOTEKE

Školska biblioteka je mesto bibliotečko-informacione, vaspitno- obrazovne i kulturne aktivnosti škole. U školskoj biblioteci prikuplja se, obrađuje i učenicima, nastavnicima i stručnim saradnicima daje na korišćenje bibliotečko- informaciona građa (knjige, serijske publikacije i dr.) i izvori. Biblioteka je dužna da u svom fondu prikuplja udžbenike i druga nastavna sredstva namenjena učenicima sa smetnjama u razvoju i invaliditetom, kao i stručnu literaturu za nastavnike i stručne saradnike.

Cilj je :

- da kod učenika razvije navike čitanja i korišćenja bibliotečkih usluga;
- da učenike osposobi da koriste informacije u svim oblicima i na svim medijima i omogući im da ovladaju veštinama potrebnim za celoživotno učenje.

Zadaci su :

- razvijanja i negovanja navike čitanja i korišćenja biblioteke kod učenika i nastavnika;
- razvijanja i promovisanja pravilne upotrebe svih oblika izvora informacija;
- stvaranja uslova za interdisciplinarni pristup nastavi i elektronskom učenju;
- motivisanja za učenje i podsticanje na osposobljavanja za samostalno učenje i obrazovanje tokom celog života;
- saradnja sa nastavnicima, učenicima i njihovim roditeljima;
- praćenja i podsticanja razvoja učenika u individualnim sposobnostima i njihovim sklonostima ka intelektualnom, emocionalno-socijalnom i svakom drugom profesionalnom razvoju;
- pružanja pomoći talentovanim učenicima pri nalaženju i izboru odgovarajuće

- literature, a posebno učenicima koji imaju teškoće u učenju i radu, ali i onim
- učenicima koji žive u težim socijalnim prilikama, saradjujući sa njihovim
- roditeljima i relevantnim institucijama;
- stvaranja uslova za što neposredniji i jednostavniji pristup bibliotečkom fondu i
- raspoloživim izvorima informacija, i razvijanje individualne stvaralačke
- sposobnosti i kreativnosti kod učenika;
- obezbeđivanja pristupa programima koji rade na razvijanju informacione
- pismenosti, kako bi se korisnici osposobili za pronalaženje, analiziranje,
- primenu i saopštavanje informacija, uz vešto i efikasno korišćenje
- informaciono -komunikacionih tehnologija;
- pripremanja i realizovanja bibliotečkog programa namenjenog učenicima sa
- posebnim potrebama i posebnim sposobnostima,
- zaštita i čuvanje bibliotečko-medijatečke građe i periodična revizija fonda.

Način ostvarivanja programa

Osnove programa rada školskog bibliotekara usklađene su sa Zakonom o osnovnom obrazovanju, Zakonom o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja, planovima i programima obrazovno-vaspitnog rada u svim područjima rada, funkcijama i zadacima školske biblioteke u osnovnoškolskom obrazovanju. Godišnjim programom rada školske biblioteke utvrđuju se zadaci i poslovi, koji se dalje razrađuju i konkretizuju u operativnim planovima rada. Operativnim planovima rada utvrđujemo i metodologiju i dinamiku realizacije svih predviđenih zadataka, kao i njihove izvršioce.

Plan rada se nalazi u GPRŠ.

6.20 PROGRAM BEZBEDNOSTI I ZDRAVLJA NA RADU

Program bezbednosti i zdravlja na radu obuhvata zajedničke aktivnosti škole, roditelja i lokalne samouprave, usmerene na razvoj svesti za sprovođenje i unapređivanje bezbednosti i zdravlja na radu. U okviru Programa bezbednosti i zdravlja na radu, organ upravljanja u školi je u skladu sa Zakonom o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja, doneo dva opšta pravna akta koja uređuju tematiku vezanu za bezbednost i zdravlje na radu zaposlenih i učenika. To su Pravilnik o bezbednosti i zdravlju

na radu i Pravilnik o merama, načinu i postupku zaštite i bezbednosti učenika za vreme boravka u školi i svih aktivnosti koje organizuje škola.

Imenovana je ovlašćena, sertifikovana firma za vođenje poslova u vezi sa održavanjem bezbednosti i zdravlja na radu – Centar za bezbednost na radu i zaštitu od požara DOO iz Novi Sad.

Pravilnikom o bezbednosti i zdravlju na radu se u skladu sa Zakonom o bezbednosti i zdravlju na radu uređuje se sprovođenje bezbednosti i zdravlja na radu zaposlenih u školi u cilju stvaranja bezbednih uslova rada, zaštite života, zdravlja i radne sposobnosti zaposlenih.

Pravo na bezbednost i zdravlje na radu imaju i druga lica koja učestvuju u radnom procesu, a nisu u radnom odnosu u školi, kao i lica koja se zateknu u radnoj okolini radi obavljanja određenih poslova u školi, ako je škola o njihovom prisustvu obavešten.

Škola je dužna da sprovodi mere bezbednosti i zdravlja na radu u vidu:

- Preventivnog i periodičnog pregleda i ispitivanja opreme za rad
- Ispitivanja uslova radne okoline
- Donošenja akta o proceni rizika
- Osposobljavanja zaposlenih za bezbedan i zdrav rad
- Vođenja evidencija vezanih za povrede na radu
- Osiguranja zaposlenih od povreda na radu

Zaposleni u školi su dužni da:

- poštuju propise o bezbednosti i zdravlju na radu
- obaveste Poslodavca o svakoj vrsti potencijalne opasnosti koja bi mogla da utiče na bezbednost i zdravlje na radu
- namenski koriste sredstva i opremu lične zaštite
- podvrgnu se proveru da li su pod uticajem alkohola ili drugih opojnih sredstava po nalogu lica za bezbednost i zdravlje na radu
- istaknu svoje zdravstvene nedostatke prilikom stupanja na rad
- učestvuju u pružanju prve pomoći prilikom povrede na radu
- da ne puše gde je to zabranjeno.

Pravilnikom o merama, načinu i postupku zaštite i bezbednosti učenika za vreme boravka u školi i svih aktivnosti koje organizuje škola obezbeđuje se učenicima pravo na zaštitu i bezbednost i to:

- u školskoj zgradi i školskom dvorištu

- na putu između kuće i škole
- van školske zgrade i školskog dvorišta – za vreme ostvarivanja obrazovno vaspitnog rada ili drugih nastavnih i vannastavnih aktivnosti koje organizuje škola.

Odeljenjski starešina i predmetni nastavnici su u obavezi da u svakodnevnom kontaktu sa učenicima, a naročito na časovima odeljenjske zajednice i odeljenjskog starešine, učenike upoznaju sa opasnostima sa kojima se mogu suočiti za vreme boravka u školi i izvođenja drugih aktivnosti koje organizuje škola, kao i sa načinom ponašanja kojim bi se te opasnosti mogle izbeći ili otkloniti.

Škola saraduje sa državnim organima, organima opštine i drugim subjektima i nadležnim institucijama sa kojima je takva saradnja potrebna u postupku obezbeđivanja i sprovođenja mera utvrđenih pravilnikom.

Aktivnosti:

- Obuka zaposlenih o mogućim uzrocima i opasnostima od požara, o upotrebi zaštitne vatrogasne opreme i demonstracija gašenja požara
- Poboljšanje bezbednosti u saobraćaju zaposlenih i učenika, - predavanja saobraćane policije za učenike 1. razreda
- Uklanjanje snega i leda na prilazima školi / trotoarima, ulazima u školu i školskom dvorištu i uklanjanje ledenica sa krova iznad ulaza

7 Praćenje i evaluacija Školskog programa

Praćenje ostvarivanja školskog programa vršiće se planski, sistematski i kontinuirano, a odvijaće se kroz:

- sastanke Stučnog aktiva za razvoj školskog programa;
- sednice Nastavničkog veća;
- praćenje postignuća učenika;
- razmenu iskustava sa drugim školama;
- primenu testova, upitnika...;
- praćenje realizacije planova i programa;
- saradnju sa roditeljima;

- saradnju sa lokalnom zajednicom;
- saradnju sa stručnim službama;
- evaluaciju realizacije akcionih planova;
- evaluaciju realizacije Školskog razvojnog plana.

8 PRILOG

ПРОГРАМ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ОБАВЕЗНИХ ПРЕДМЕТА ПО РАЗРЕДИМА СЕ РЕАЛИЗУЈЕ ПО СЛЕДЕЋИМ ВАЖЕЋИМ ДОКУМЕНТИМА

РАЗРЕД	СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК РС-ПРОСВЕТНИ ГЛАСНИК
1. РАЗРЕД	Правилник о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за први разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС” - Просветни гласник, број 10/17, 12/18, 15/18, 18/18, 1/19 и 2/20)
2. РАЗРЕД	Правилник о програму наставе и учења за други разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС” - Просветни гласник, 16/18, 3/19 и 5/21)
3. РАЗРЕД	Правилник о програму наставе и учења за трећи разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС” - Просветни гласник, 5/19, 1/20 и 6/20)
4. РАЗРЕД	Правилник о програму наставе и учења за четврти разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС” - Просветни гласник, 11/19, 6/20 и 7/21)

5. РАЗРЕД	<p>Правилник о плану наставе и учења за пети и шести разред основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за пети и шести разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС” - Просветни гласник, бр. 15/18, 18/18, 3/19, 3/20, 6/20 и 17/21)</p>
6. РАЗРЕД	<p>Правилник о плану наставе и учења за пети и шести разред основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за пети и шести разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС” - Просветни гласник, бр. 15/18, 18/18, 3/19, 3/20, 6/20 и 17/21)</p>
7. РАЗРЕД	<p>Правилник о програму наставе и учења за седми разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС” - Просветни гласник, 5/19, 1/20, 6/20, 8/20, 5/21 и 17/21)</p>
8. РАЗРЕД	<p>Правилник о програму наставе и учења за осми разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС” - Просветни гласник, 11/19, 2/20, 6/20, 5/21 и 17/21)</p>

ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ ПО РАЗРЕДИМА

План и програм обавезних изборних предмета по разредима се реализује по правилницима (Службени Гласник РС-Просветни Гласник) наведеним у тачки 2 школског програма.

	ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ	РАЗРЕД
Верска настава		И-ВИИИ
Грађанско васпитање		И-ВИИИ

SLOBODNE NASTAVNE AKTIVNOSTI

CRTANJE, VAJANJE I SLIKANJE

Cilj učenja slobodne nastavne aktivnosti *Crtanje, vajanje i slikanje* je da učenik kroz likovni rad razvija stvaralačko mišljenje i unapređuje vizuelno opažanje, estetičke kriterijume i sposobnost likovnog izražavanja.

Razred	Peti ili šesti	
Godišnji fond	36	
OPŠTE MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE	ISHODI	TEME i
	Na kraju programa učenik će biti u stanju da:	ključni pojmovi sadržaja programa
Kompetencija za učenje	– crta kreirajući linije različitih vrednosti kombinovanjem materijala, ugla i pritiska pribora/materijala;	CRTANJE
Estetička kompetencija	– crta prema zadatom modelu prikazujući odnose veličina koje opaža;	Svojstva linija.
Komunikacija	– ilustruje priču, bajku ili pesmu odabranom crtačkom tehnikom;	Vrste crteža.
Rešavanje problema	– oblikuje, prema modelu, figure od mekog materijala stilizujući složeni oblik;	Crtačke tehnike.
Rad sa podacima i informacijama	– oblikuje, u samostalnom i timskom radu, skulpture ili upotrebne predmete od materijala za reciklažu;	VAJANJE
Odgovoran odnos prema zdravlju		Svojstva oblika.
		Stilizovanje oblika. Vajarske tehnike.

Odgovoran odnos prema okolini	– naslika likovni rad prema zadatom ili odabranom modelu prikazujući tonove koje opaža;	
Saradnja		
Digitalna kompetencija	– oblikuje stvarne i imaginarne teksture i oblike odabranom crtačkom, slikarskom ili vajarskom tehnikom;	SLIKANJE
Preduzimljivost i orijentacija prema preduzetništvu	– izrazi crtežom, slikom i skulpturom maštu, sećanje, emocije, interesovanja ili utisak o umetničkom delu;	Primarne, sekundarne i tercijarne boje.
Odgovorno učešće u demokratskom društvu	– oblikuje upotrebne predmete primenjujući najmanje jednu hobi tehniku;	Lokalni ton.
	– razlikuje crtačke, slikarske i vajarske tehnike, materijal i pribor;	Slikarske tehnike.
	– čisti radnu površinu, prostor i pribor po završetku svakog rada;	
	– učestvuje u aktivnostima koje doprinose dobrobiti škole i lokalne zajednice.	

FILOZOFIJA SA DECOM

Cilj učenja slobodne nastavne aktivnosti *Filozofija sa decom* je da učenik ovlada znanjima, razvije veštine i formira stavove koji će podstaći i ubrzati njegov intelektualni razvoj i unaprediti veštine razmišljanja, zaključivanja, samostalnog, kritičkog i kreativnog mišljenja.

Razred	Sedmi ili osmi	
Godišnji fond	36 ili 34	
OPŠTE MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE	ISHODI	Ključni pojmovi sadržaja programa
	Na kraju programa učenik će biti u stanju da:	

	– kritički promišlja i analizira pitanja i probleme svog okruženja	Pojam dobra/zla
	– sa pažnjom sluša sagovornika i komunicira sa drugima na konstruktivan način	Pojam umetnosti
	– jasno izrazi sopstvene misli i osećanja	Pojam pravde
Kompetencija za celoživotno učenje	– praktikuje intelektualnu otvorenost i radoznalost	Pojam slobode
Saradnja	– uvažava relevantne argumente	Pojam sreće
Rešavanje problema	– praktikuje toleranciju i razlike u mišljenju	Pojam tolerancije
Odgovorno učešće u demokratskom društvu	– iskaže objektivnost i nepristrasnost u proceni vlastitih i tuđih stanovišta, postupaka i postignuća	Pojam vršnjačkog nasilja
Rad sa podacima i informacijama	– saraduje sa članovima grupe kojoj pripada i odupre se pritisku grupe na asertivan način	Pojam istine/laži
Digitalna kompetencija		Pojam života
Komunikacija	– prepozna probleme u svom neposrednom okruženju i diskutuje o mogućnostima njihovog rešavanja	Pojam vremena i prostora
Odgovoran odnos prema okolini	– razvije osetljivost za socijalni i kulturni kontekst	Pojam prijateljstva
Estetička kompetencija	– učestvuje u raspravi koja doprinosi atmosferi otvorenosti i uzajamnog uvažavanja	Pojam hrabrosti
	– preuzme odgovornost za sopstvene postupke, odnos prema prirodnom i društvenom okruženju,	Pojam boga
	– usvoji intelektualne vrline istinoljubivosti	Pojam čoveka
		Pojam mudrosti i znanja

Pojam sveta

Pojam prirode

Pojam jednakosti i različitosti

Pojam ljubavi

U Gunarošu, dana 15.09.2023. godine

Direktor škole

Hermina Čikoš s.r.

Predsednik Školskog odbora

Suzana Brezovski s.r.